

БАНКОВА ПРОГОЛОШУЄ ВІЙНУ?

фото О. Кутлякметова

Відгукали, відгомоніли, відшуміли хвилі вересневого народного обурення. Керівники опозиції передали вимоги мітингуючих-протестуючих громадян Президенту України Л. Кучмі. Народ не питає: що? Народ вимагає: КОЛИ?! Коли виконавча влада на чолі з Президентом покінчить з корупцією, покінчити з якою Л. Кучма обіцяв виборцям ще вісім років тому? Коли підприємці, нарешті, зможуть відкрито працювати, не тікаючи в "тінь"? Коли влада, нарешті, перестане брехати і чесно визнає свою причетність до злочинів, уже відомих на весь світ? Що доброго і конкретного Адміністрація скаже оцій жінці з напову, очі якої палають болем і сподіванням; обуренням на керівників, які руйнують Україну, і сподіванням на те, що це організоване безглуздя нарешті закінчиться? КОЛИ?!

Відповідь не забарилася. Начальник Головного Управління інформаційної політики Адміністрації Президента пан Сергій Васильєв у п'ятницю 27 вересня на міжнародній конференції "Засоби масової інформації як каталізатор польсько-українських відносин" заявив:

"Противники влади попрацювали "на славу" і нині доводиться дуже активно працювати, щоб відновити імідж діючої влади. За допомогою зовнішніх чинників ведеться справжня інформаційна війна проти Президента і діючої влади.

Засоби масової інформації породжують у суспільстві викривлене уявлення про дії органів державної влади. Ми хочемо активно взаємодіяти зі ЗМІ. Ми наполягаємо, щоб **відображення Адміністрації Президента в засобах масової інформації було правильним...** (виділення моє — Є.Г.)

ЗМІ намагаються пошити владу в дурні і ввести в оману суспільство. Об'єктивність втоптується у багно політичних провокацій. Микола Томенко (голова Комітету Верховної Ради з питань інформаційної політики — Є.Г.) — автор політичних провокацій. Микола Томенко став детонатором і хрещеним батьком провокаційного інформаційного продукту..."

При цьому пан Васильєв підняв над столом якісь папірці, назвавши їх провокаційними прес-релізами, і пообіцяв, що найближчим часом "ми розберемося із деякими ЗМІ та джерелами їх фінансування".

Пан Васильєв не навів жодного конкретного прикладу на підтвердження своїх слів, проте наголосив на тому, що деякі журналісти зловживають демократичними умовами в Україні, що в Україні відсутня цензура і що сам факт оцієї зустрічі і розмови є тому найкращим підтвердженням. І ще він оголосив, що Адміністрація Президента відкриває спеціальний прес-центр, де журналісти отримуватимуть правильну інформацію.

Все це провіщалося переколивим тоном обуреного праведника і, вочевидь, було розраховане на неможливість будь-яких заперечень. Проте зала, в якій були присутні журналісти України, Польщі, Німеччини, США, керівники міжнародних і національних агенцій, вітчизняні і зарубіжні відповідальні працівники преси, радіо і телебачення, автори досліджень у галузі ЗМІ і громадської думки, чільні працівники інститутів журналістики і міжнародних відносин, після таких слів обурено загула.

Майстри пера вновь обурилися як почутими визначеннями, так і оголошеними намірами. Посипалися запитання "в лоб": "З ким насамперед і яким чином буде "розбиратися" Адміністрація? Чи насправді слід розуміти так, що в Україні панує демократія і відсутня цензура? Чому тоді існують списки "правильних" і "неправильних" ЗМІ?"

Пан Васильєв відповідав розлого і кучеряво, жодним чином не відступаючи од раніше проголошених ним тверджень.

Анна Кузьма, яка вже четвертий рік поспіль очолює кореспондентський пункт Польського Радіо в Україні, звертаючись до пана інформаційного начальника, поставила запитання чітко: "Виявляється, що я солдат оцієї самої війни, про яку ми тут від Вас щойно почули. Нехай так. Але чому тоді в умовах заявленої Вами, пане Васильєв, демократії і відсутності цензури, мене не допустили до президентської Адміністрації, яка була загороджена кількома рядами омовців, коли я, виконуючи мій журналістський обов'язок, намагалася зустрітись з депутатами, заблокованими у Вашій Адміністрації? Чи ця війна насправді оголошена нами, журналістами? Чи не є це фактом антидемокра-

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

тичного, цензурованого ставлення влади до ЗМІ?"

Як чесна і добросовісна журналістка, пані Анна саме й добивалася можливості потрапити в Адміністрацію на зустріч з депутатами, щоб — як нині каже пан Васильєв — "відображення Адміністрації Президента в засобах масової інформації було правильним".

Мабуть, тут не потрібні жодні коментарі. Тим більше, що й відповіді головного адміністратора ЗМІ нічого не змінили ані в змісті і тоні його висловлювань, ані в настроях присутніх. Показово, що основні тези свого виступу вельмишановний в адміністративних колах пан Васильєв повторив наступного дня під час бесіди у прямому ефірі на Першому національному телеканалі в розмові з кореспондентом Радіо "Свобода" пані Юлією Жмакіною.

А організатори конференції — Фонд Фрідріха Еберта (Німеччина), Посольство Республіки Польської в Україні та Інститут міжнародних відносин Національного університету — не приховували задоволення: дискусія вийшла жвавою і насиченою. Присутні (а через них і значна частина сучасного медіапростору в Європі і за її межами) безпосередньо з першоджерела отримали значний обсяг інформації і вражень про ситуацію в Україні, причому, як з боку влади, так і устами працюючих журналістів.

Андрій Шевченко, ведучий Нового каналу, зазначив: "ЗМІ зараз працюють у вибухонебезпечних умовах. Влада говорить з народом мовою офіційних протоколів і відшліфованих прес-релізів. Тиск влади на ЗМІ вже відчули не тільки "Тоніс" і "Сьогодні". Постала реальна загроза звільнень негодних владі працівників ЗМІ. Днями 100 журналістів підписали лист на ім'я Президента з вимогою дотримання конституційних норм у сфері інформації, діяльності радіо, преси і телебачення."

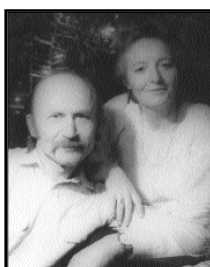
У контексті висловлених думок і переконань стає зрозумілим сарказм деяких колег, які, творчо розвиваючи основну тезу головного адміністратора від інформації і ЗМІ, пропонують перевести журналістів у режим безпосередньої бойової готовності.

От тільки знову постає запитання: на боці кого хоче влада бачити воюючих журналістів? Бо якщо на боці тієї Адміністрації, "щоб відновити імідж діючої влади" — як висловився пан Васильєв — то водночас це означає, що журналісти повинні змінити цю свою професію на ту, що вважають найдревнішою. Тобто відмовитися од правди Божої, перейшовши на бік "правди" того порадирика, який сказав Єві, що, мовляв, Бог-Тець вам бреше і можете сміливо рвати та їсти плоди із забороненого дерева. І не помрете.

Стати на захист правди чи перейти у табір захисників "іміджу діючої влади" — це гамлетівське питання ми чуємо зараз не зі сцени. Оголошено війну, а тому стати на захист правди — це поклик часу і обов'язку, випробування, яке постало не лише перед журналістами, а й перед кожним свідомим громадянином України.

Євген ҐОЛИБАРД

Сьогодні в номері:

Орися СОКУЛЬСЬКА:
"Відповісти книгами"

стор. 7—8

Християн БРАЙЛЯК:
"Якщо при владі безбожники..."

стор. 4—5

Мирослав СКОРИК:
"Я — геній?..."

стор. 14

Костянтин РОДИК:
"Техніка "хенд мейд"

стор. 13

Почалася передплата на тижневик "Слово Просвіти". Читачам добре відома наша позиція у відстоюванні Слова ПРАВДИ. Допоможіть нам і надалі бути з Вами. НАШ ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС — 30617.

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибує на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідривно дивився на поля зеленої Буковини, впливав спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабиного літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопали і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу зацьмурила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однійменний фільм режисера Романа Олексіва. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замряний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертались зі зйомок. Співав, задумливо вдивляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигодував його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталекий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективові Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заходили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводився перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було формально. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ла у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрисників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потому був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ушент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

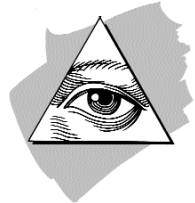
Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного ґудзика на плачі. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш ґудзики...

ФОРУМ

Символ Форуму видавців — равлик — означає життя і смерть, вогонь і воду, безсмертя, активність, витривалість, поміркованість і розважливість.

(Словник символів В. Копалінського)

Львів. Готичні шпилі, стародавній брук, зчорнілі од старості стіни. Око місцевого божевільного пильнує хруст порохнявої крокви, б'є на сполох в іграшковий дзвіночок: "Холера, Львів у небезпеці". Пророк Ієремія ридеє "над стінами старого міста". Але навіть психічно здорове око помічає: "Холера...". Фауна міста проростає крізь брук, ошивається вкруг "високих замків", провадить більш вегетативний, аніж світський спосіб життя. Вона освічена, навіть інтелектуальна. Пруст, Гайдегер, Джойс... "Спостерігає за спостережником". Через замкову щілину дубових дверей, котрі ведуть до покоїв, таких же старих, поточених шашелем історії мешкань. Будинки ці "фауна" сприймає виключно, як "м'ясо" поезійного декадансу. Турист, роззявивши рота, вицокує язиком: йому подобаються "карієсні щелепи" кам'яниць. А ще "москальська" попка у кав'ярнях та барах на вулиці Дудаєва, Чорновола, Коперника... "Дівчата, це у вас таке львівське ФМ?" "Так, Радіолюкс". Холодно-байдужі спадкоємиці колись гонорового Львова... До гонору плебейська доба додала ще гоноровішу пайку западливості. Літератори та близька до мислення публіка смакує львівською присутністю Лема. (Генії жили у Львові!). Високо задерта го-

лова, випнуте підборіддя. Лем не винен, йому вісімдесят з гаком. Написав "Високий Замок. Спогади про Львів", принципово відганяє набридливих мух української журналістики. Поки не вирішиться "личаківське питання"?.. Пережите, сотворене, плюс дрібка імперської історії можуть собі дозволити кирпу...

Українську білу "кісточку" вимили криваві паводки "червоного визволення". Середньовічний центр засе-

тецтв у Львові — місце зустрічі книговидавців України — опинився в облозі бібліоманів. Дев'ятий Форум. Цього року кошторис Форуму склав 250 тисяч гривень. Не надто багато. Спонсорські гроші пішли на залагодження наслідків трагедії у Сквилові. Звідси скромне приміщення обласної філармонії замість розкішної зали Львівської опери. Якраз там відбувалась церемонія нагородження переможців. Попередньо оголо-

ЛЕВ, РАВЛИК І СЛИМАК...

лила "гебня". Їх законні "супружниці" спочатку трохи розгубилися. У нічних вазах варили суп (такіє міліє симпатичніє каструлькі), в пеньюарах "шпацерували" до театру. Міфи?... Десять років незалежного процвітання теж не минули без наслідків. Сталося так, що націоналістичні сили Галичини перемогли, прийшли до влади і тут-таки зійшли на пси. П'ємонт виявився картонним. Натомість кілька самозакоханих паяців завилу до місяця щось про галицький сепаратизм. Смерть Ігоря Білозора перевірила поспільство "на вошивість". Погалачували, повимахували топірцями... На цьому й окошилося. Вже знають, як смакує запашна по-віденські чи по-східному зварена кава "під Шуфутинського".

Таким є тло. Воно ж, у силу своєї сірості, передбачає яскраві плями.

Нещодавно Палац мис-

сили про смерть двох київських колег-видавців, які, їдучи на Форум, загинули в автомобільній катастрофі. Хвилина мовчання...

Церемонія нагородження під акомпанемент камерного оркестру "Віртуозів Львова". У номінації "Українська художня література: проза та поезія усіх жанрів": книжка вибраної прози та есеїстики "Приватна колекція", в-во "Піраміда". "Українська словникова, енциклопедична та довідкова література": словник-довідник "Фразеологія Миколи Лукаша", в-во "Довіра". "Художня та подарункова видання": "Українська старовина із приватних збірок", в-во "Родовід". У номінації "Українська дитяча література" вперше не визначено переможця. "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" не стала навіть лауреатом. Знехтувало журі "Гаррі Поттера". Проте не заангажований відвідувач книжкового ярмарку мав іншу дум-

ку. "Галамажин" тираж "Поттера" змели "до крихти". Гран-прі конкурсу, "гутного" равлика отримала книжка В. Шагала "Розповіді та ілюстрації про життя на селі у Західній Україні", в-во "Мастіг". Учасники та гості Форуму "рустикальний" вибір журі зустріли без ентузіазму. Завібувала потаємно-масова думка про тенденційність та суб'єктивність.

Крім офіціозу, відбувалося спілкування "без краваток". "Обмивали" нові книжки. Найгучніше — у "Ляльці" (культовий львівський клуб) "Гра в гру" Володимира Кауфмана, "Пафос" Влодимера Ешкілєва, пое-

тичні мережива Мар'яни Савки та Кіянської. Багато алкоголю. Тоненькі "андрогінні" пальчики розривають гарячий апельсин (даруйте, помаранчу), малюють експромт на серветці. Гра в ерос...

Журі Форуму (середнього "членували" і полум'яно-красномовні депутати) попри політичні гасла зі сцени конференц-залу теж видавало експромти. Від пафосу Танюка "державка навкарачки вповзає у сучасність" до милої безпосередності пані Коваль "як можна Танюка чи Набоку примусити працювати більше, ніж вони можуть?".

Жарти жартами, але вельмишановне журі таки мусило перечитати ("по горизонталі"?), силу-силенну книжок. Сподівання на їх добросовісність та "трудогольство". Президент Форуму Олександра Коваль не сумнівається, що "журі відібрало настільки вартісні книги, що вони спокійно можуть стати лауреатами і на "Книжці року" від "Еліт-профі", хоча торік там до номінації "Енциклопедична література" потрапили довідники, як лікувати захворювання хребта, доглядати песиків-котиків, застільні пісні, тости...

Насправді у визначенні номінацій Форум має не менше проблем, ніж "Еліт-профі". Принаймні, на прес-конференції, скликаній з нагоди визначення переможців, журналістську публіку передусім хвилювала "чистота жанру". "Чому та й чому" шановне журі так непрофесійно виділило номінації?... Президент Форуму не церемонилась: "Ми обмежені і в часі, і в просторі, і в грошах. Мусимо десь підвести риску".

Замість епілогу. І Форум, і Львів обмежені "у часі, просторі і грошах". Обабіч шосе тішать око рекламні "нагадування": "Львів входить до спадщини Юнеско". Рекламним щитом не затулиш злиденність львівської брами. Місто потребує реальної допомоги. Інакше його символом буде не Лев і не Равлик. Радше, слимак...

ПОТІМ БРАЛИ КНИЖКУ ДВОМА ПАЛЬЧИКАМИ І КАЗАЛИ: «ФЕ...»

Форум залишається єдиною повноформатною виставкою, на кшталт західних. Росія, у книжковому розумінні, уже Захід. Ми ще ні. Жодна нормальна країна не може дозволити собі існування двох одноформатних книжкових ярмарків. Скажімо, у Німеччині (Франкфурт та Ляйпціг), у Польщі (Варшава і Краків) виставки позиціонуються по-різному. Так само у Москві, де співіснують три різні виставки. "Книжка року" — навесні, "Міжнародна московська книжкова виставка-ярмарок" — у вересні і "Нон-фікшен" — у листопаді. Московська "Книжка року" — "гра м'язів", спроба передбачити майбутнє, показати, що вони являтимуть собою восени на Міжнародній виставці. "Нон-фікшен" — ярмарок інтелектуальної літератури без жодних авторських вечорів. Думка, що можна створити щось подібне до Форуму видавців будь-де, у Києві чи у Харкові, є хибною. Вона лише відволікає від головної мети видавничої справи: створення культурного середовища. У Львові воно є, в Києві — немає.

— **Але ж і в Києві маємо ярмарки-виставки...**

— Позиціонуються вони не професійно. Не треба змагатися з Форумом. Даремна трата грошей, енергії та часу. Зробити киян львів'янами неможливо. Уто-

Після Форуму, коли трохи притлумилися "виставкові" емоції, кореспондент "СП" знайшла-таки можливість підійти до редактора газети "Книжник-Ревю" та організатора щорічної акції "Книжка року" Костянтина Родика, аби той розтлумачив їй деякі тонкощі львівської книжкової толоки. Зокрема — щодо самої сенсовості заходу.

пична мета. Якщо "Книжковий сад" та "Книжковий світ" хочуть жити далі, їм треба замислитися над власною індивідуальністю. Або перетворитися на ярмарок регіонів, чи на фестиваль авторів...

— **А Форум видавців...**

— У нього свої проблеми і вони лежать на поверхні. Розвиватися "топографічно" йому вже нікуди. Усі три поверхи, усі галереї Палацу мистецтв — переповнено. Відмовляти видавцям? Підняти орендну плату за стенди?

— **Очевидно, має пройти якийсь час, етап розвитку чи що...**

— Усе це має відбуватися не в календарі, а у головах організаторів та видавців. Єдиний рецепт — думати. Живемо в згущеному молоці ноосфери. Стільки ідей підвішено у повітрі! Тільки встигай зрізати з ниточок.

— **Чим пояснити ігнорацію "Книжника" на Форумі?**

— Мабуть, ментальністю. Доки півень не дзьобне у пікантне місце, доти не втямимо, що справа вимагає загального об'єднання сил. Тільки тоді чогось досягнемо. Ігнорувати один одного — непро-

дуктивна позиція. Що цьому можу протиставити? Хіба що викреслену годину зі сну. Більше працюватиму. Тільки так. Те, що мало не у кожному місті виникають якісь "книжки року", свідчить про те, що всі хочуть мати свою "книжку". Мені дуже сподобалася торік Леся Коваль, яка вийшла на сцену і сказала: "А це нагорода від мене". Хіба в цьому разі можуть бути претензії? Одне видавництво їй подобається, інше — ні...

— **Наскільки якісним є цього року журі Форуму?**

— На моє переконання, найкращі ідеї виникають на перехресті чогось. Так само і книги. Успішно є та, котра може належати до кількох номінацій. Зараз у журі Форуму — інші проблеми. Ми їх уже проминули. Зрозуміли, що не можна формувати "експертів" з розкручених імен. Причина банальна: вони не читають. При усій моїй повазі до "депутатської" групи Форуму... Вранці приїхали, поки розмістилися в готелі, поки попили львівської кави. А потім зібралися разом і побачили гори книжок. Як тут не розгубитися? І потім, якщо я більш-менш можу оцінити художню літературу, то із

вузькофаховою впоратися нелегко. Візьмімо хоча б отой "геодезичний" словник. Маю підозру, що для Танюка чи Поповича це теж малопідйомна задача.

— **Чим пояснити розбіжність результатів рейтингу Форуму та "Книжки року"?**

— На Форум потрапляють буквально "гарячі" книжки. У цьому його "цимус". Малкович забрав з друкарні "Гаррі Поттера" за дві години до потягу. Так само "Кальварія". Але чи помітили їх журі? Книги Вольвача, Герасим'юка, Охримовича зігнорували, хоч вони не поступаються "Діві Обиді" Римарука. Серія одна. Якість теж однакова. Є така техніка "хенд мейд" (ручна вклейка ілюстрацій). Не помітили і трьох книг Пауло Коельо у прекрасному перекладі Віктора Морозова... Директор "Класики" не подавав їх на конкурс, мотивуючи тим, що "не вірить у жодні конкурси".

— **Київських "Основа", здається, теж не помітили...**

— У кулуарах різне балакало... Мовляв, представлена в журі депутатська група взяла "процес" у свої руки. Вони це вміють. І трибуни захоплювати і володіти

словом на рівні переконання. А потім брати книжку двома пальчиками: "Фе-е...". Мовляв, це що — література?... Цікава ситуація виникла з "Гайдамаками" в-ва "Просвіта". Чудове подарункове видання. Коментар журі межував з абсурдом. Мовляв, отримала "Просвіта" грант від "Держінформполітики" і спромоглася видати одну книгу, а ми, мовляв, цінуємо книги, які випускаються на власний ризик. Лукаво. За кожною "конкурсною" книгою, якщо не "Відродження", то інший фонд. Про який ризик іде мова? Мають бути рівні правила гри для всіх.

— **На Форумі у Львові побувала**
● **Уляна ГЛІБЧУК**

ЗНОВУ ПАРЛАМЕНТСЬКА БІЛЬШІСТЬ НА ТЛІ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ

На думку Президента, прем'єра та голови парламенту, політична криза в Україні немає. На думку їхніх опонентів з лівого та правого таборів, ця криза не тільки наявна, але й загрожує самому існуванню Української держави. Спробуємо дослідити, чи справді ця криза визріла, чи, можливо, розмови про неї є зловмисно вигадкою антидержавних сил. Для цього звернемося до різних вимірів українського

Скажімо, минулої п'ятниці, 27 вересня, в парламенті член групи "Європейський вибір" Володимир Пехота зачитав заяву дев'яти фракцій і груп, а також позафракційних депутатів, у якій оголосив про створення в парламенті більшості. У заяві зазначено, що більшість бере на себе відповідальність за політичну, економічну і соціальну ситуацію в країні і збирається в найближчому майбутньому створити, враховуючи думку Президента, коаліційний уряд.

Здавалося б, ідеться про суто позитивну подію, яка засвідчує наявність в Україні демократії. Та не поспішаймо. З кого складається більшість? З представників партій та блоків, за яких на парламентських виборах проголосувало лише близько 20% виборців. А ще з депутатів-мажоритарників, котрі клялися виборцям бути "незалежними" від усіх. А ще — з дезертирів з лав "Нашої України" чи Блоку Юлії Тимошенко. В опозиції ж залишилися політичні сили, за яких сукупно проголосувало 62% виборців. Отож маємо парламентську більшість, сформовану всупереч волі більшості виборців. Чи це не ознака системної політичної кризи?

Підемо далі. Іракгейт. Тут навіть не потрібні коментарі. Ця тема поставала і ще поставатиме на шпальтах незалежних мас-медіа — не тому, що хтось, за словами одного з клерків президентської адміністрації, веде інформаційну

війну з Леонідом Кучмою, а тому, що проблема незаконного постачання української зброї до країн "третього світу" — це реальна проблема, про яку західні ЗМІ говорять уже давно і яка створює Україні негативний імідж.

Ще один вимір. Того ж таки 27 вересня Тернопільська міськрада, за прикладом Львівської, висловила недовіру Леоніду Кучмі. А робітники "Запоріжсталі" заявили, що готові розігнати Верховну Раду, якщо вона заважатиме Президентові. Чим не повторення ситуації початку 90-х років, тільки замість адміністрації Президента підставте ЦК КПУ?

А тепер звернемося до соціології. Центр Разумкова щойно оприлюднив дані всеукраїнського опитування, проведеного у другій половині вересня. Повністю підтримує Президента України 6,6% опитаних, не підтримує — 53,3%; Верховну Раду — відповідно 4% і 45,1%; уряд — 6,1% і 39,3%. І тільки щодо уряду кількість тих, хто підтримує окремі заходи того чи іншого владного інституту, трішки більша за тих, хто не підтримує. Тепер про главу президентської Адміністрації Віктора Медведчука. Повністю підтримує його діяльність 9,4% опитаних, не підтримує — 36,6%; ще гірші показники у спікера Володимира Литвина — 4,5% і 37,1%. Вимогу імпідменту Леоніда Кучми підтримує 55,3% опитаних (ця цифра за місяць зросла на 3%). Потрібні коментарі?

"Наша Україна": в меншості, за якою більшість виборців

А ще сьогодні відомий тележурналіст Андрій Шевченко повідомив, що існує вже підписаний майже сотнею журналістів усіх загальнонаціональних каналів (окрім ICTV) лист до Президента Леоніда Кучми та Верховної Ради України. У листі його автори висловлюють обурення у зв'язку із суттєвими звуженнями меж свободи в українських медіа, психологічним тиском на них влади, порушенням права журналістів на професію, а громадян — на повну, збалансовану та неупереджену інформацію. Ситуацію в листі журналісти називають "катастрофічною".

І знову про соціологію. За даними Центру Разумкова, при сплаті податків в українських громадян виникають дуже цікаві почуття: лише 5,9% впевнені, що ці гроші все одно до них повернуться, а 6,3% при сплаті податків "відчувають себе частиною могутньої держави". Тим часом 36,5% респондентів зазначили, що "все одно всі ці кошти розкрадаються чиновниками", 34,6% вважають, що "ці кошти відбираються владою".

Тепер про те, куди йдуть ці гроші. Кабмін прийняв постанову, де затверджено граничні суми, які можуть витратити держоргани на придбання легкових автомобілів, меблів та іншого устаткування. Наприклад, легкові автомобілі для членів Кабміну і голови Адміністрації Президента можуть купуватися за суму до 500 000 грн. (за одиницю), для обслуговування посадових осіб АП, апарату Верховної Ради і секретаріату Кабміну — 300 000 грн., для керівників центральних органів виконавчої влади (крім членів уряду) — 120 000 грн., для заступників керівників центральних органів виконавчої влади, керівників урядових органів державного управління — 90 000 грн. І так далі. Все це при тому, що середня зарплата в Україні менша за 400 гривень.

Я навімисно взяв різні виміри життя сучасної України, які дають змогу читачеві самому зробити висновок, чи є в державі політична криза, чи її немає.

Сергій ЧАЛИЙ

АЗІОПІЯ ЧИ ЄВРОПА?

любити Радянський Союз, добровільно йшли захищати Батьківщину. 1943 року, коли Франція була окупована нацистами, всі сили Опору — від монархістів до анархістів, від консерваторів до комуністів — об'єдналися під проводом генерала де Голля у боротьбі з окупантами та щиро французькими колабораціоністами. І, нарешті, 1989 рік, Румунія: у якийсь момент з'ясувалося, що за диктатором Чаушеску і його загарбуючою сім'єю не стоїть ніхто, крім частини силових структур, а всі інші — знов-таки, від комуністів до монархістів — готові повстати проти диктатури.

Іншими словами, різні, ідеологічно полярні політичні сили об'єднувала загроза катастрофи, яка нависала над тією чи іншою країною. Утім, такі речі справді траплялися рідко. Частіше єднання зривалося — і нація ставала на край прірви або навіть однією ногою в неї. Тепер поглянемо на вітчизняну історію. Після Другої світової війни був відроджений Державний центр Української Народної Республіки в екзилі — зусиллями і правих (ОУН-солідаристи), і лівих політичних сил (УРДП Івана Багряного) — як альтернатива і сталінському тоталітаризму, і тоталітарним тенденціям щиро українських кольорів. Минули десятиліття. 1992 року екзильний уряд передав повноваження демократично обраній владі тепер уже незалежної України, отже, стратегічна мета цього "ліво-правого" союзу була досягнута.

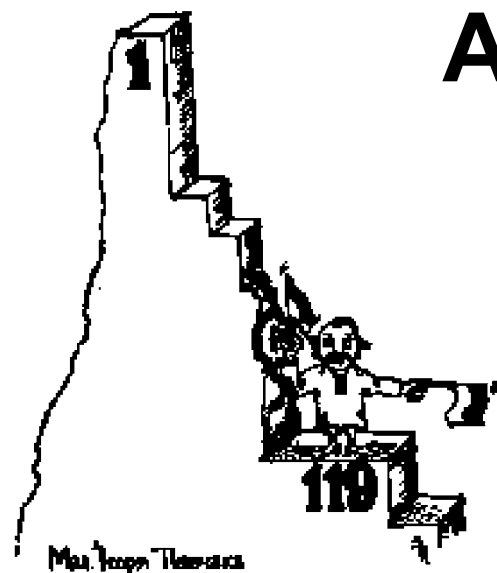
Таким чином, закиди на кшталт "ніде і ніколи такого не було" не мають підстав. Просто речники влади не зовсім добре знають європейську історію, хоч і розводяться всюди, що прагнуть до Європи. Підемо далі. Акцію "Повстань, Україно!" тією чи іншою мірою підтримали представники практично всіх ідеологічних течій. Від націонал-радикалів і соціал-демократів (не об'єднаних, звісно, а справжніх) до лібералів та комуністів. Усі ці течії наявні в демократичній Європі (щоправда, КПУ — це все ж щось інше, ніж сучасні комуністи Чехії чи Франції). Відсутні там тільки так звані "центристи" українського стибу — тобто політичні надбудови

над олігархічними кланами. Інакше кажучи, пропрезидентські партії, блоки і фракції. Котрі, навіть називаючись "Європейським вибором", тягнуть Україну кудись в Азію.

Але тут час зробити важливе застереження. Скадається на те, що в самому клановому середовищі відсутня єдність. Частина тих, хто дотримується прийнятих в Україні правил гри, очевидно, вже гидує цими правилами. Великий бізнес прагне жити спокійно, отже, бути переконаним, що зіпсований зранку настрої у когось "нагорі" не стане причиною команди податківців: "Фас!" Що влада захищатиме за кордоном інтереси всіх українських товаровиробників, а не тільки "сталевих баронів". Що неминуча тінь убивств опозиційних журналістів, переслідувань вільних мас-медіа та фальсифікації виборів не падатиме на той вітчизняний бізнес, котрий прагне здобути місце на світовому ринку. Іншими словами, частина олігархів прагне перестати бути клановими вождями, їм миліша доля потужних промисловців і фінансистів цивілізованого світу. Ці люди не приєдналися і ніколи публічно не приєднаються до акції "Повстань, Україно!", але об'єктивні їхні цілі багато в чому збігаються з цілями опозиції. Тому і не проти певні партії-клани підписати угоду про коаліцію з Віктором Ющенком, прагнучи еволюційних, не надто різких змін політико-економічної системи. Щоб потім, вибравшись з Азіопі, стати європейськими консерваторами чи ліберальними демократами.

Отож реально спектр тих, хто прагне змін системи, більший, аніж це можна побачити на майданах. Але владним речникам, схоже, ані не зрозуміти підстав існування такого "поєднання непокіненого", ані не запропонувати свій варіант європейського вибору.

Сергій ЧАЛИЙ

Здається, що найбільшу лють різноманітних речників влади, включно з Президентом, викликає не сам факт проведення акції "Повстань, Україно!", а те, що в масових діях цієї акції беруть участь найрізноманітніші, часом ідеологічно протилежні політичні сили — від КПУ до ОУН, від "Яблука" до УНА. Поєднання неприродне, зумовлене воно виключно жадобою влади, а тому загрожує українській державності і європейському вибору — таким є лейтмотив виступів представників влади. Та чи можна з цим беззаперечно погодитися? Чи не прогледіли владні речники чогось дуже важливого?

У пошуках відповіді на запитання — що об'єднує і може об'єднувати, на перший погляд, принципово непокінювані політичні сили — від лівих до правих — в акції "Повстань, Україно!" — доцільно найперше звернутися до європейської історії ХХ століття. І ми побачимо чимало цікавого. Так, 1939 року, коли розпочалася сталінська агресія проти Фінляндії, всі політичні сили країни об'єдналися під гаслом захисту національної незалежності. Навіть члени забороненої компартії, котрі начебто мали найперше

РЕПЛІКА

ЛЮБІТЬ ПРЕЗИДЕНТА, ЯК ВІН СВОЮ КРАЇНУ

У минулі вихідні Президент звернувся до народу, сказав, що все одно хоче залишатися Президентом. Скільки б не хотів цього народ.

Байдуже, який — український чи американський. Зверхники на капітолійських пагорбах довго спостерігали кризу пальці гримаси демократії на пагорбах печерських і раптом не на жарт образилися на стратегічного партнера: зась вам більше до нашої фінансової допомоги. Не буде більше американський платник податків витратити кривні долари на Україну.

Ех, не той тепер Вашингтон, Потомак-річка не та. Де їм зрозуміти, що на Банковій останню "Кольчугу" з себе знімуть, аби лише все було добре в дружбі з московським сусідом. Який каже, що Саддама бити не можна, собі ж дорожче вийде. А якщо кийський альтруїзм стосовно Іраку осідає в чийось кишеньках мільйоном-другим доларів за обладку, то матеріальний стимул у дружбі ніхто, вибачте, не відмінює.

Із власним народом у Президента дружба натовість не складається. Окремі невдоволені навіть ходять по вулицях з гаслами на кшталт: "Не хочемо, щоб над нами ще два роки сходило руде сонце". Президент каже, що невдоволених не так уже й багато — тисяч п'ятдесят на всю країну набереться, невдоволені кажуть, що стільки і ще раз стільки ж — це лише в Києві. Але менше з тим — міг же Президент, як сонце іншої нації, іракської, наприклад, вчинити. Там усіх, хто записався в опозицію, надійно покляли в горизонтальну позицію, і тепер з-під землі ніхто антипрезидентських настроїв не висловлює. Всі, як і належить, підтримують реформаторський чи який там ще курс Президента. У нас, що не кажіть, з опозиціонерами такі добряче панькалися — пристойним транспортом (а не танками, між іншим!) виховані хлопці-молодці в камуфляжі возили неспівомових з наметів у центрі столиці до казенних будинків. Там не тільки гумовими та іншими спецзасобами культурно пояснювали — на те вам і всенародно обрана влада, щоб її любити. Хто не любить, той проти державності. А це вже, між іншим, відповідна стаття Кримінального кодексу.

У нас 226 людей з депутатськими значками нещодавно офіційно полюбили владу і Президента. Це називається "парламентська більшість". Ще це називається "нове слово в політичній арифметиці" — коли 226 означає більше, ніж 100 000 чи скільки там невдоволених в державі набереться. Хоч з іншого боку — коли ви бачили, щоб в Україні не так рахували? Парламентська більшість на побажання трудящих Банкової в історії незалежної країни вже була.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Криза сучасного театру, в тому числі й буковинського, — це, наперед, криза свідомості, яка перебуває у стані летаргії. Нею уражені не лише викинуті на вулицю безробітним і вимучені безгрошів'ям люди, змушені жити тільки пекучими потребами дня. Летаргією уражені і ті, хто приніс психологію миттєвого зиску й тріумфу в середовище, де повинні панувати інтелект і вміння бачити й визначати перспективу. У відчутній руйнації чернівецького театру — не що інше, як намагання зберегти цей летаргійний стан свідомості, що деморалізує наше громадянство, дебілізує нашу молодь, нищить таланти. Актори театру марнують свій талант на безпорадні, надто далекі за змістом від запитів сучасного глядача вистави і приречені жити під тягарем емоційного стресу. До професійної творчої невдоволеності “додається” низька зарплатня, і актори, як і інші працівники театру, підробляють десь на базарах, по грецьких, італійських маєтках тощо. Такий спосіб виживання митців унеможливорює головну вимогу творчості — концентрацію духовних і душевних сил. Таких поневірянь не знали навіть колективи М. Кропивницького й Г. Хоткевича, яким доводилося працювати в умовах ім-

Ще в 1996 році з метою порятунку Чернівецького обласного музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської та піднесення його до рівня європейського, тутешня влада розпочала його реформування. Наслідком такої владної опіки стала зміна дирекції та художнього керівництва театру, — жоден театральний сезон не минав без гучних скандалів у пресі. Не обійшлося без нього і під завісу цьогорічного театального сезону, що дало підстави констатувати: керівництво мистецького колективу намагається приховати свою творчу неспроможність і адміністративну бездіяльність за соціально-економічними проблемами.

Як тоді, так і тепер залишається актуальним запитання: чому занепадає театр у місті, де так багато навчальних закладів, молоді? Чому глядач збайдужів до театру? Узвичаєне пояснення, що люди не ходять, бо, начебто, нецікаво, є поверховим. Дисгармонія стосунків театру і публіки має соціальне підґрунтя.

Слідкуючи за адміністративними змінами в обласному театрі, які, за волевільним владним рішенням, тривають ось уже понад 10 років, буковинці-шанувальники Мельпомени стали свідками того, як професійний колектив, у якому ще донедавна були справжні народні і справжні заслужені артисти, талановита молодь, поступово зводиться на аматорський рівень, рівень агіткультбригади, вибудовуючи вистави за законами шкільних монтажів: трошки музики, трошки танців, трошки діалогів, трошки монологів — і жодної психології. І це для таких, скажімо, творців, як “Кайдашева сім'я” за І. Нечуєм-Левицьким, “Ціною крові” за Лесею Українкою, суть яких — у глибинному внутрішньому конфлікті. Тим часом керівництво театру подекуди скаржиться на відсутність хороших акторів, молоді в театрі, вдячних глядачів, доброзичливої критики, а головне — належного фінансування театру з боку місцевої влади...

Але, якщо пригадати історію українського профе-

ПЕРЕЛИЦЬОВАНІЙ — ЩЕ НЕ УСПІШНИЙ

сійного театру, то процес його становлення і розвитку, як і української театральної культури взагалі, відбувався в умовах дії Емського указу, в якому був спеціальний пункт про театр. Сценічне мистецтво театру корифеїв витримало іспит часом внаслідок вияву його митцями високої громадянської свідомості, стійкості й мужності в умовах жорстоких урядових переслідувань демократичного театру у царській Росії, виняткової працьовитості, а головне, відданості мистецтву та ідеї служіння народу.

Хтось скаже: це історія... Так! Але це була б погана історія, якби не стала добрим уроком для нащадків, а з її досвіду ми не зробили б належних висновків. Саме з огляду на історію ми можемо стверджувати, що в усі часи і за всіх режимів шлях українського професійного театру був тернистим, але його майстри завжди були тісно пов'язані з передовою громадською думкою і, зокрема, з передовою теоретичною думкою в світовому театральному мистецтві.

Із сумних реалій, які спостерігаємо сьогодні, можна зробити висновок, що найбільшою шкодою українському мистецтву, культурі, театральній зокрема, заподіяла тоталітарна радянська система, яка зняла з творчих організацій, установ, закладів мистецтва та культури фінансові проблеми, зруйнувавши тим самим психологію мислення і творчості та розбестивши справним фінансуванням збиткові театри.

У такий спосіб держава перетворила митців на обслуговуючий владу та її представників на місцях персонал, доля якого повністю залежала від ласки чиновників. За умов такої

комуністичної “зрівнялівки” психологія митців стала споживацькою, а театр вдовільнився представницькою роллю. І коли в 70-ті роки стає вже відчутною криза в театрі, то про неї вголос ще ніхто не наважується говорити, оскільки браку фінансування з боку держави немає. Критерії ж самооцінки поруйновані саме такою психологією, а відсутність у залі глядача вже тоді “не була” по кишені театру. Представницька ж роль, звісно, не передбачає праці, вона передбачає лише декларації.

На жаль, упродовж років “реформувань” керівництво театру, як попереднє, так і нинішнє, окрім таких декларацій, буковинським глядачам досі не запропонувало сценічної роботи високого художнього рівня. Судячи з публікацій у місцевій пресі, схвальні і часом захоплені рецензії і відгуки дістали вистави, постановки яких здійснили запрошені режисери — Грицак, Мага, Юрців, Суржа, — роботи яких помітно відрізняються високим творчим і художнім рівнем від постановок художнього керівника театру, заслуженого арт. України О. Мосійчука, що змушує глядача вдовольнятися виставами, перенесеними зі сцени Рівненського театру без врахування творчих можливостей чернівецької трупи. Якщо ж на перших порах такої діяльності нового художнього керівника театру сприймали як бажання заповнити чи поновити репертуарну афішу, то відкриття так званого “ювілейного” театального сезону (який вирішили чомусь відзначати в сезоні 2000—2001 року, хоча за історією театру він припадає на 2001—2002 рік) лише потвердив тенденцію вистав “з

чужого плеча”.

Відсутність фінансування, з огляду на соціально-економічну ситуацію в державі, сьогодні можна мотивувати багато що, приховуючи свою творчу неспроможність. Але не варто так безоглядно спекулювати... Бо далеко не всі актори, які пішли за ці роки з театру чи виїхали на заробітки за кордон, зробили свій вибір через брак грошей. У працівників театру на пам'яті слова заслуженого артиста України Василя Лещика, який, звільняючись, сказав: “Не хочу працювати в топорівському драмгуртку!”

Не всі актори ладні були змиритися з перспективою творчої деградації. Петро Мага та Михайло Войчук вирушили до столиці. Перший став шоуменом популярної “Телефортуні”, другий — ведучим на “Радіо-2”. Олег Мельничук сьогодні успішно працює в Мукачівському театрі, а заслужений артист України Василь Лещик — у столичному. Зате спроба актриси театру Людмили Скрипки порушити цей летаргійний стан свідомості в театрі самотійною роботою над виставою “Я чекаю тебе, коханий” (реж. П. Мага) — викликала негативну реакцію у керівництва. Тим часом у 2001 році актриса була удостоєна звання дипломанта Міжнародного незалежного фестивалю мови вистав “Відлуння” саме за яскраву емоційність акторської майстерності в ролі Марії у виставі “Я чекаю тебе, коханий”, який прохоридив у Києві і організатором якого була Міжнародна Асоціація Фестивалів Монодій (ІАРМ).

Після визнання на міжнародному фестивалі керівництво театру влаштовує актрисі обструкцію, а виставу “Я чекаю тебе, ко-

ханий” знімає з репертуару. І сьогодні виставу Людмили Скрипки можна побачити на сценах обласного лялькового театру та кафе-театру “Голос”. Не кращою була доля на сцені рідного театру самотійної роботи двох інших актрис театру — Валентини Головки та Лариси Попенко, які власним коштом, спільно з режисером з Києва Юлією Гасиліною поставили виставу за п'єсою Р. Федєнєва “Жіночі ігри”.

Незважаючи на те, що зал театру здебільшого вільний, дирекція і художнє керівництво знаходили різні приводи, щоб вісім разів відмовити актрисам у наданні сцени навіть на умовах оренди. І сьогодні Валентина Головка та Лариса Попенко грають свою виставу у переповнених залах міських палаців культури та філармонії, в той час як зал театру надається усім бажаним гастролерам, учасникам художньої самодіяльності, підприємствам для проведення заходів.

Чернівецький театр дедалі менше нагадує храм мистецтва і за своїм використанням перетворюється на звичайнісіньке орендне приміщення, фінансовий зиск з якого, на жаль, також не завжди йде на користь театру. То хіба слово “катастрофа” надто сильне для означення існуючого процесу? І як інакше можна визначити стан, коли театр не має, ось уже понад десять років, у своєму репертуарі вистав за творами своєї патронеси?!

Але художній керівник театру сьогодні, схоже, більше переймається не цими нагальними проблемами, не оновленням трупи і залученням до колективу молодих акторів, а пошуком тих, хто, на його думку, сприяє витокі ін-

формації з театру; все частіше киває на неувагу до театру з боку влади та на відсутність в області меценатів, які б накривали на прем'єри фуршетні столи, як це робиться в Києві. Тим часом саме влада, окрім нинішнього 100% фінансування театру, допомогла механізувати сцену, відремонтувати дах і фасад приміщення.

Чим далі в часі від початку “реформування” театру, тим очевиднішими є наслідки грубого владного втручання у творчий колектив, як, зрештою, і сам факт, що винні у занепаді не стільки актори чи фінансування — театрові здебільшого бракувало хорошої режисури і хорошого керівника, який би поклав край тіньовим фінансовим оборудкам і всім тим чварам, які на шматки розривали творчий колектив, виливаючись на шпальти місцевих газет черговими скандалами.

Здається, прийшов час чесно визнати: за три роки перебування на посаді художнього керівника Олега Мосійчука чернівецький театр не зазнав творчих злетів і удач. Врешті, питати треба не стільки з пана художнього керівника, як з місцевої влади, що запросила його до Чернівців і відразу забезпечила за державний кошт євростандартами життя. Хто ж це конкретно зробив і на яких умовах?

Як не прикро, знову владним рішенням призначається директор театру. Під завісу цьогорічного театального сезону ним став колишній начальник оргвідділу облдержадміністрації, автор і дослідник коломийок, кандидат філологічних наук Дмитро Жмундуляк.

Чи пощастить новому керівнику, фах якого далеко від економічної та господарської діяльності, що їх потребує посада директора театру, продемонструвати позитивні зміни і нове творче обличчя нинішнього Чернівецького музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської, покаже нинішній театральний сезон.

● **Марія ВИШНЕВСЬКА**, театрознавець, м. Чернівці

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ АВТОСКЛАДАЛЬНИЙ ЗАВОД

— підприємство з багатьох точок зору сучасне. У найсучаснішому розумінні не тільки цього слова, а й економічної ситуації в нашій державі.

А вона — ця ситуація — очевидна: вітчизняного виробника затиснуто в лещата суперечливих вимог законодавства та інстанцій, а особливо — податкової системи. Шлях один — на Росію, тобто в російському інтересі (чи, якщо хочете, з його урахуванням). А інтерес цей відомий: Росія зацікавлена в Україні, зокрема, і як у ринку збуту російських виробів. Купуючи російські машини, українці забезпечують не тільки робочі місця громадянам іншої держави, а й втягуються у тривале співробітництво, яке більше нагадує залежність.

Генеральний директор КрАСЗ Микола Черниш вважає, що з такої ситуації треба поступово виходити на інтерес український:

“Поки що, на початковому етапі, ми виконуємо складання автомобілів, що їх комплектуючі на 85% виготовляють на трьох заводах Росії: “Волги” Горьківського заводу, джипи (“УАЗи”) Ульяновського заводу і певні модифікації автомобілів Іжевського заводу. Зараз на Раді директорів Волзького автозаводу вирішується питання про те, чи бути нашому КрАСЗ підприємством, яке також складатиме чотири моделі легкових ВАЗів. Гадаю, що від IV кварталу ми почнемо встановлювати нові технологічні лінії для їх виготовлення.

Водночас ми займаємося поступово локалізацією виробництва і вже за два наступних роки збільшимо частку комплектуючих, які постачають нам українські підприємства з 15% до 45%. Ми розуміємо, що сьогодні тільки таке підприємство, яке має локалізацію понад 50%, має право

на життя”.

Підприємство КрАСЗ з'явилося на малі України у грудні 1995 року як акціонерне товариство, в якому 25% акцій належить Горьківському автозаводу і 75% — українським акціонерам, у тому числі 40% належить корпорації “Автоінвестбуд”, яка є головним дилером і контролює досить розбудовану ринкову мережу збуту автомобілів по всій Україні.

Минулого року підприємство, на якому зараз працює лише 250 чоловік, виготовило 1500 автомо-

нального директора Кременчуцького заводу “Кредмаш” Миколи Івановича Даниленка ситуація поволи змінюється на краще. Але яких зусиль це коштує!

Це найстаріше підприємство весь необхідний комплекс машин для створення й експлуатаційного обслуговування сучасних дорожніх асфальтових покриттів. Близько трьох тисяч працюючих забезпечують повний технологічний цикл створення машин — від найновіших проектних розробок

монополістами. У період “розірвання зв'язків” не піддалися на господарчо-фінансові провокації, скористалися правом на оренду з викупом, пережили-перетерпіли прірву на ринку попиту і нині, як мало хто, впевнено дивляться у майбутнє. Але від їхньої впевненості це світле майбутнє не стає ближчим, бо нинішня організаційно-економічна система в Україні далека від прозорості і чіткої визначеності, а отже, не враховує інтересів Нації.

Ну хіба ж це не нонсенс, коли

КУЧМОНОМІКА

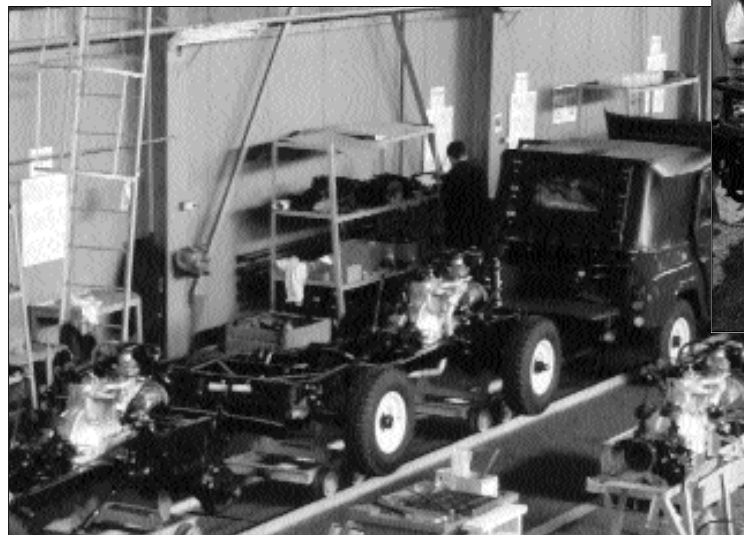
фактом — таких висококласних і багатофункціональних машин, які виготовляємо ми, на ринку СНД поки що немає. А попит на них — стабільно великий”.

І що приємно: 85% комплектуючих деталей і вузлів машин (а кожна складається з 2500 елементів), що їх виготовляє “Кредмаш”, продукуються на підприємствах України.

А що неприємно: фіскальна політика нашої держави у виконанні її нинішніх повноважень відвер-

НАШОГО ВИРОБНИКА

не люблять наші чиновники

У складальному цеху КрАСЗ

білів, цього року вже має бути 3 000, а вже наступного року завод продукуватиме понад 6 000 автомобілів щорічно.

“МИ ВМІЄМО ЦЕ САМИ!”
Із приходом на посаду гене-

раля впровадження і обслуговування у замовника. Мають потужне проектно-експериментальну базу.

Основна позиція номенклатури — асфальтозмішувачі. У колишньому Союзі кременчужани були

Микола Черниш має підстави для задоволення

85% своєї продукції завод відсилає до Росії? Що, в Україні немає потреби в будівництві і ремонті асфальтових доріг?!

Микола ДАНИЛЕНКО: “Спроба інженерів у Росії проектувати і виготовляти машини нашої номенклатури у співпраці з інженерами Німеччини, Фінляндії, Італії поки що не увінчалася успіхом. Чесно кажучи, мені б не хотілося про це зараз говорити, щоб, як кажуть, не наврочити, але факт є

конодавства щодо підв'язує купувати компресори у Литві, конвеєрну стрічку і двигуни — в Росії. Так виходить вигідніше.

— **Микола Івановичу, що б Ви хотіли сказати від себе, звертаючись до читачів нашої газети?**

— Хочу звернутися до читачів-чиновників, які займаються дорожнім будівництвом, і дуже хотів би, щоб це почув наш уряд: ми можемо і вміємо! Але чомусь українські діячі й організатори ринку менше зацікавлені в нашій продукції, ніж організатори ринку російського. Чому?! Абсурд.

Колектив підприємства, якому належить понад половину акцій, спромігся без жодних іноземних інвестицій, власними силами зберегти не тільки виробничу, а й соціальну сферу.

На балансі підприємства залишаються і нормально працюють дитячі садки, Палац культури, база відпочинку. У літньому таборі цього року відпочило 450 дітей, батьки яких не знають, що таке безробіття, бо підприємство працює щодень.

Євген ГОЛИБАРД

АНТИУКРАЇНСЬКА РУЛЕТКА

Серед численних доручень, які нині виконує енергоекономічний віце-прем'єр пан Дубина, є, як він сам висловився, — “перше і головне завдання, яке буде стояти — це вибудувати, скажімо, стратегію, підготувати розрахунки, технічне обґрунтування і винести на розгляд обох урядів”.

Йдеться, звичайно, про те, щоб обґрунтувати раціональність і необхідність вигідної для Росії оборудки: надання їй права господарювати у нашому газовому господарстві.

Чи обґрунтували, чи ні, а вже є два варіанти: неначе український і справжній російський. Так званий український варіант передбачає на українському боці 50% плюс 1 акція. Російський — 50% : 50%. Хоча всі розуміють, що незалежно від кількості випущених акцій, викупити половину акцій українського пакету на користь Росії у цій ситуації, не кажучи вже про цю одну химерну акцію, не справляє жодних труднощів.

Одна акція в українському (так званому) варіанті — це фіговий листочок, яким хочуть прикрити черговий факт пограбування нашої країни під патронатом Президента Л. Кучми.

Нагадаємо, що несподівану для всіх (в тому числі й для українських парламентаріїв) заяву про створення спільного українсько-російського консорціуму для управління нашою газотранспортною системою було оголошено Л. Кучмою в Санкт-Петербурзі ще на початку червня під час зустрічі президентів України і Росії.

Тут-таки два лідери доручили урядам своїх країн підготувати до жовтня “пропозиції щодо умов створення консорціуму”, а

фактично — знайти підстави для виправдання вже прийнятого рішення.

Проект міждержавної угоди про створення консорціуму має бути представлений для підпису обом президентам 7 жовтня у Кишиневі, де енергетичні проблеми розглядатимуться практично в пакеті з питанням захисту інтересів Росії у самопроголошеній так званій Придністровській (російській) республіці на території суверенної Молдови. І саме 7 жовтня лідер Росії В. Путін має святкувати своє 50-річчя з дня народження (на терені іншої держави), зазначаючи тим самим певні позиції для відновлення СССР.

Так званий український варіант консорціуму відрізняється од російського як хрін від гіркої редьки. Як вважає колишній радник уряду В. Ющенка, експерт австрійської компанії Юнайтед Партнер Голдінг АГ Роберт Родванський, цей консорціум, по-перше, нав'язано Україні штучно, а по-друге, — “В ньому закладено серйозні інтереси Росії і російського “Газпрому”... Ця так звана “труба” є стратегічним ресурсом України, це її останній інвестиційний стратегічний актив. Від того, що Україна з ним зробить, залежить її майбутнє навіть більшою мірою, ніж від конституційних реформ, ініційованих Президентом. Врешті-решт від цього залежить незалежність України.”

Його думку дещо розвинув заступник держсекретаря Мінфіну України Сергій Ваулін, якого Президент зняв з посади саме після того, як пан Ваулін заявив на засіданні парламентського комітету, що участь України в консорціумі призведе до щорічної втрати лише податкових надходжень на суму понад 6 млрд. грн.

Тим часом деякі оглядачі вважають,

АКТУАЛЬНО!

що найвірогіднішим внеском російської сторони у їхні 50% будуть наші українські борги за газ. Тобто Росія реально не інвестуватиме ніц, як кажуть у Львові.

Про те, що українське законодавство взагалі забороняє приватизацію, передачу в управління чи концесію українських енерготрубопроводів, ніхто наразі не згадує. Також ніхто вже не згадує про те, що раніше висловлювали бажання ввійти до консорціуму Німеччина, Франція, Італія...

І врешті, ніхто не обговорює головного — доцільності створення цього міждержавного господарчого утворення. Як вважає нардеп Сергій Тигіпко, — “ніхто з депутатів не бачив ще жодного документа про консорціум”.

Чи російські газові монополісти, за таких умов, не скористаються своїми можливостями диктувати ціни на газ українським споживачам? — таке запитання вже не стоїть. А зима, як мовиться, — на носі.

Натомість стоїть інше: скільки ще ми всі терпітимемо відверто злочинне розкрадання України кланами примітивних хитрунів, плондрування її справді величезних багатств, які належать цілому народові?

Схоже на те, що керівна верхівка України поспішає. Скомпроментована в очах світового співтовариства, гарячково рятує свою владну репутацію всередині країни, поспішно йде ва-банк, у грі з Росією ставлячи на кін наше стратегічне державне майно.

У повітрі висить черговий скандал-гейт. Цього разу — газотрубинний.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

ВИСТАВКИ

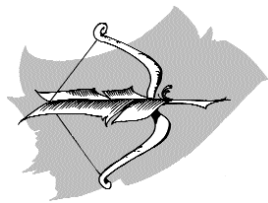
ВСЕ-ТАКИ КРУТИТЬСЯ...

Це не мої слова, а Галілео Галілея. Тільки він сказав про нашу планету, а я маю на увазі нашу дивну економіку, представлену в експозиціях комплексу “Експоцентр України”.

Нові технології в машинобудуванні — “Київмаш—2002”. Ця національна виставка за участю інфірм працюватиме 22—25 жовтня. Верстати, обладнання та нові технології для метало- і деревообробки, переробки полімерів та гуми. Інструмент. Пневматичне та гідравлічне обладнання. Промислова електроніка, електротехніка, приладобудування автоматизація та механізація технологічних процесів.

У цей період функціонуватимуть ще дві виставки: національна — “Гума—2002” та міжнародна “Інтерфірм / нафтохім—2002”. Найновіші технології у хімічному виробництві, сировина, допоміжні матеріали; хімічне машинобудування, прилади, продукція, екологічні аспекти хімії — все це буде представлено в експозиціях провідних фірм України і ряду інших країн.

Специфіка виробництва гумових виробів, продукція, новіші технології та їх екологічні аспекти зацікавлять не лише фахівців. Одним з головних експонентів виставки є об'єднання “Київгума”, відоме постійними випереджаючими технічними та господарськими рішеннями в нинішньому перемінному ринковому світі.

Бачила я його востаннє, коли мені було одинадцять. Але все, що пов'язане з братом, пам'ятаю до найменших дрібниць. І, здається, розповідати про нього можу нескінченно, згадуючи наше життя день за днем.

Віктор Цимбал народився 29 квітня 1902 року в селі Ступична Звенигородського повіту Київської губернії. Батьки — молоді вчителі, Іван Федорович Цимбал з Черкас і Лідія Йосипівна (з роду Волошиних) з містечка Сміла на Черкащині. Це була чесна, порядна українська родина, українська не лише за походженням, а й за глибокими переконаннями.

Ідеальне подружжя поєднували щире кохання, глибока взаємна довіра і повага, а відзначали дивовижна чесність, висока освіченість та інтелігентність. І, звичайно ж, безмежна любов до України, безкорисливе служіння рідному народові. Вони не присягалися Батьківщині у любові й вірності, а просто у поті чола працювали для неї, зазнаючи переслідувань від усіх режимів і не знаючи, що таке достаток і добробут. Тато часто повторював: "Для України треба віддавати все, що маєш, і робити все, що потрібно їй".

Так і виховували вони дітей, котрих у родині було четверо. Віктор — первісток. І все найкраще, що батьки мали у своїх душах, вони намагалися вкласти в цю дитину. Дітей виховували власним прикладом, створивши в сім'ї атмосферу доброзичливості, взаємної пошани і любові, в якій не було місця сваркам, неправді, непорозумінням. Тут побутувала рідна українська мова й майже щодня співали українських пісень. У всіх — батьків і дітей — були гарні голоси, і вдома виник своєрідний домашній ансамбль.

А як впливало оточення на маленького Віктора! Спершу чарівне, поетичне село Ступична. А згодом — одинадцять років на київському Подолі з його неперевершеною романтикою, екзотикою, ба, навіть, якоюсь містикою. Це справжнє диво, яке подарувала доля обдарованому хлопчикові, його чутливій душі. Великі й малі церкви, собори, храми, монастирі, каплиці, щоденні симфонії дзвонів. Блискуче дійство Контрактових ярмарків, яке починалося відразу ж за порогом будинку. Все це накопичувалося у вразливій юній душі, заклало основи для його майбутніх творів.

З раннього дитинства виявилась непересічність його особистості. Віктор був від природи щедро, всебічно обдарований, дивовижно цілеспрямований і працьовитий. А над усім домінував потяг і хист до малювання. Свою першу "картину" він створив у два роки, перемалювавши вугіллям на сніжно-білу пошивку лева з килима, що висів над ліжком. Мама згадувала, що цей хижак вийшов напрочуд схожий — з гривою і китицями на вухах і хвості. Досить було дати малому Вікторові аркуш паперу і олівець — і за ним не треба було доглядати: він забував про все і годинами міг сидіти й малювати.

Життя родини складалося нелегко. Віктор завжди болюче згадував про те, як чотирирічним хлопчиком іздив з мамою у Острозьку в'язницю до тата, якого заа-

ГЕРОЇЧНИЙ ТАЛАНТ

рештували за активну просвітницьку роботу на селі і недільні школи для дорослих. А далі — поневіряння, пошуки роботи, поки, нарешті, батькові не пощастило влаштуватися на київський єпархіальний свічковий заводик на Подолі.

Добрий і м'який від природи, Віктор ніколи не був схильний до насильницьких дій. Та коли Україні, яка вперше після сторіч неволі зітхнула на повні груди, почала загрожувати страшна, кривава сила, він довго не вагався. Разом з іншими учнями Другої української гімназії записався до студентського куреня, що згодом поліг у трагічному бою під Крутами, захищаючи Київ від більшовицької навали. А Віктор не загинув лише тому, що батько силоміць затримав удома малолітнього сина-шестикласника і не пустив на вірну смерть. Ця подія потрясла всю українську інтелігенцію, а в душі Віктора залишилася пекучу рану на все життя. Після цього він ще продовжував навчання у гімназії, відвідував вечірні курси професора В. Менка в Київській мистецькій школі, допомагав батькам-учителям, які були ак-

тивними організаторами й учасниками створення української національної школи.

Та тривало це недовго. Події, що відбувалися в Україні, відсунули на деякий час мистецтво на другий план. Віктор стає до лав української армії, бере участь у боях аж до 1920 року, разом з рештками армії опиняється у таборі для інтернованих осіб у Польщі. 1923 року нелегально переходить чехословацький кордон і опиняється у Празі, де одночасно вступає до Вищої мистецько-промислової школи та до Української студії пластичного мистецтва. Вчиться з жадобою, натхненням і невдовзі досягає великих успіхів. Його вважають одним з найкращих студентів. Створені ним монументальні полотна "Доісторичний період", "Первісна людина" високо оцінюють фахівці, а дипломну картину "Адам і Єва, що вигнані з раю", преміюють додатковою стипендією на місячну творчу подорож до Італії. Отже, здійснилась давня Вікторова мрія відвідати чудову країну-музей. Надсилаючи з Італії листівки додому, він ділиться незабутніми враженнями.

Широковідомим Віктор стає в 1925 році. Чехословацький уряд оголосив престижний конкурс на графічний портрет історика Франтішека Палацького, в якому взяли участь близько ста найкращих художників Чехословаччини, а першу премію отримав... невідомий двадцятирічний студент Вищої мистецько-промислової школи, українець-емігрант Віктор Цимбал!!!

Після цього його визнають у мистецьких колах. Він працює у львівському видавництві "Світ дитини". Перед ним — прекрасні перспективи. А тим часом в Україні все більше розкручувався маховик шаленого сталінського терору. І чим більше він набирив обертів, то довгими ставали журавлині ключі емігрантів за океан, що тікали від довгих рук ГПУ. Серед них був і Віктор Цимбал. Страшне враження справило на Віктора вбивство Симона Петлюри, улюбленцем якого він був свого часу.

Цієї весни минуло сто років від народження видатного художника XX сторіччя Віктора Цимбала. Вечір пам'яті, організований Музеєм історії Києва та Музеєм шістдесятників, став першим привселюдним словом про нього в Україні. Автор пропонованих спогадів — Тетяна Цимбал, сестра художника, актриса, шістдесятниця, яка багато зусиль доклала до збереження пам'яті про брата, а передала її для публікації племінниця художника, Вікторія Цимбал.

Знайомлячи читачів із життєвим та творчим шляхом художника, наголошуємо, що саме Віктор Цимбал разом із дружиною Тетя-

злочин проти українського народу, її можна назвати громадянським подвигом митця. 1936 року це полотно привернуло загальну увагу на першій персональній, дуже успішній виставці В. Цимбала в Буенос-Айресі. Байдужих людей біля неї не було.

Відома, що цей твір збирав коло себе юрби глядачів, у тому числі й комуністів, які проти нього протестували і в дискусіях із журналістами неодноразово вчиняли навіть бійки. Тим часом ця картина не має, об'єктивно кажучи, політичного змісту, а радше моральний, проте він волав так голосно, що став гостро актуальним, а разом з тим і політичним.

Так склалося, що понад 33 роки, переважно більшість свого творчого життя, Віктор прожив у Аргентині, відірваний од великих осередків культури Європи та Північної Америки. Тому його творчість тривалий час була маловідомою у широких мистецьких колах світу. А в Південній Америці він був дуже популярний. Участь у кількох виставках рекламної графіки принесла йому, окрім інших відзнак, шість золотих медалей і славу кращого графіка Південної Америки. Окрім цього, декілька персональних виставок у Буенос-Айресі теж мали великий успіх.

Люц Феррандо

У кінці 50-х років — зі зміною політичного клімату в Аргентині — багато українців почали переїздити до США і Канади. 1960 року переїхало до Нью-Йорка і подружжя Цимбалів. Українська громада щиро вітала видатного митця. Популяризації його творчості сприяли персональні виставки та участь в експозиціях Об'єднання митців українців в Америці. Але й тут Віктор мусив працювати для заробітку як графік, мріючи про той час, коли зможе, нарешті, працювати "для себе". Та, на жаль, тяжка недуга не дала здійснитися його планам, — 28 травня 1968 року його не стало. Похований Віктор Цимбал на українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруку. На його могилі стоїть простий козацький хрест із граніту, зроблений за проектом самого митця.

• Тетяна ЦИМБАЛ

1933 рік (Голод)

Свого часу письменник, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Роман Лубківський керував обласним управлінням культури, організовував амбасаду України в Чехо-Словаччині. Нині ділиться власними набутками з майбутніми дипломатами, котрих виховує Національний університет імені Івана Франка. У попередній розмові ми намагалися зачепити загальні проблеми духовної спадщини — на чім має базуватися наша нинішня духовна школа? Ще одне зауваження. Назва попередньої публікації у “Слові Просвіти” — “Соняхи Романа Лубківського” — не просто поетична алегорія, що стосується нинішнього його стану. Так, за ними він себе почуває затишно, сонячно. А обіч хатини ростуть два правічні дуби, ніби слугуючи образом своєрідної основи, — на чому повинна триматися наша духовність...

“СТВОРЮВАТИ СЕРЕДОВИЩА”

— **Пане Романе, у попередній розмові ви з якимось особливим сумом говорили про так звану київську золоту вісь і про столицю...**

— Радше про те, що, на жаль, Київ ще не став столицею Української держави. Кермують там славновісні “крановишки” чи кранівники, сказати б.

— **А ми?**

— А що ми? Я вже згадував про знахідку руської вежі у Львові на вулиці Руській. Це ж копальна археологічна знахідка! А ті фрагменти замурували до “ліпших часів”. Коли вони настануть? І коли навчимося гідно показувати світові свою спадщину! А наш пам’ятник Данилу Галицькому? Переконали, йому б пасувало зовсім інше місце, а не той пляч, де кишить “напівцивілізований” базар. Так само варто би було поставити йому пам’ятник і в Холмі, де знайшли його палаци. Інтелігенція Польщі пропонує відкрити ці палаци й увіковічнити пам’ять нашого короля. До слова, ініціатором такого вшанування був Дмитро Павличко. Гадаю, після того, як полишив дипломатичну місію в Польщі, однак не відмовиться од подібної ідеї. У таких, власне, місцях потрібно створювати своєрідні середовища. Не просто, щоб там камінь якийсь стояв чи стела. Це стосується й наших теренів. Бо чим таких середовищ буде більше, тим сильніший вплив матимемо на формування культури наших людей. Тому що в такому плані людина не просто глядить на образ, вона бачить простір, потрапляє у певне середовище, досі незнане, а отже, інакше починає сприймати світ. Тому, переконаний, ми не все ще зробили для прийдешніх поколінь у сенсі формування духовності через сприйняття Франка, Шашкевича, Устияновича... Навіть на тому місці, де спалили хату, а інакше я це не сприймаю, маємо відновити її. І людина, котра має певну уяву,

фантазію, одразу собі відтворить атмосферу, перекине той умовний місток між минулим і сьогоденням.

— **Але ж ті мости палилися вже не раз — навмисно...**

— Прикро, бо справді для України більшовицькі часи були страшними. Нищили церкви без аналізу мистецької чи художньої вартості, палили замки. Галичину певною мірою не так пошматовали, бо вдалося зберегти тисячі експонатів. Скажімо, в тій же галереї мистецтв Сталінові не вдалося все знищити. Інша проблема — самі не шаємо те, що маємо. Багато пам’яток занепадає в наші часи. Їх засипають, бетонують, вивозять за кордон.

— **Ви очолювали обласне управління культури. Чи все вдалося зробити з того, про що мріялося? Це до того, що багато нарікаємо на сучасників.**

— На жаль, далеко не все. Шкодує, що не вдалося зреалізувати, перш за все, задум вшанування Іва-

КІЛЬКА ЗАСТЕРЕЖЕНЬ РОМАНА ЛУБКІВСЬКОГО

на Виговського в тих місцях, які з ним пов’язані. Донині ми ще гідно не пошанували Богдана Хмельницького. Це не локальний патріотизм. Бо, попри те, що Галичина мала постійно свої прикмети прикордонного краю, вона ніколи не була окраїною ні культури, ні духовності. Вона історично-традиційно слугувала своєрідним дозором української ідеї. Так, ми мали завше особливо загострене почуття патріотизму, але ж до цього краю причетні були провідні носії ідеї державності. Хмельницький, Сагайдачний, Виговський, Франко, Шашкевич... То все постаті, котрі, повторюю, ще належним чином не пошановані.

“МИ ЖИВЕМО МИНУЛИМ”

— **Чи не здається Вам, що ми, маю на увазі певні прошарки суспільства, починаємо надто заглиблюватися на миналині?**

— То ще одна проблема. Ми живемо відсотків на сімдесят-вісімдесят минулим. Ми співаємо прекрасних пісень Івасюка та Білозорова, а хто творить нині? Те, що діється навколо, інакше як звуковим насильством не назвеш. Це абсолютно антинаціонально.

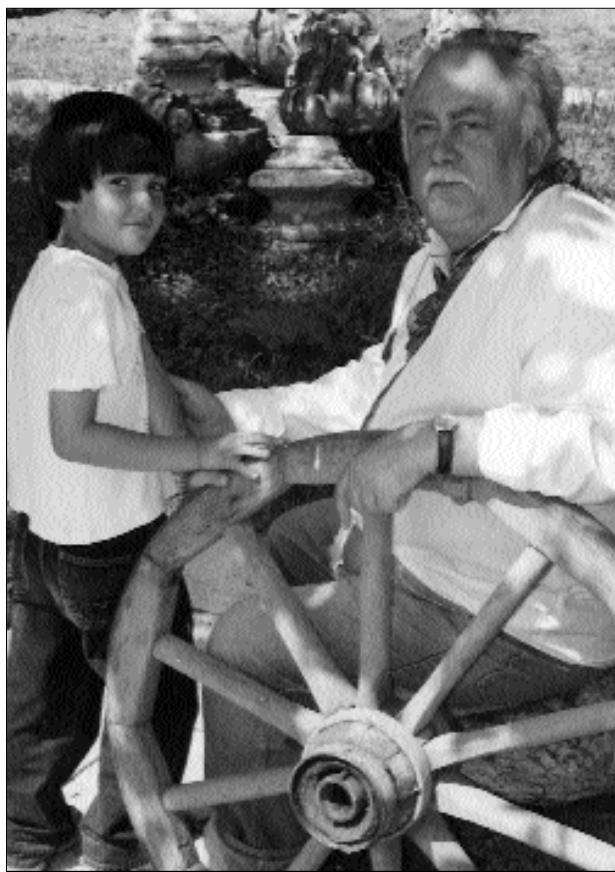
— **І як з тим боротися?**

— Боротьба тут зайва. Просто людям нашого покоління, молодшим, випала робота. Вона не патетична, а рутинна, буденна. І одночасно варто пам’ятати про ідеологію. Бо без національної ідеї жодна справа не має сенсу.

Я не уявляю, як можна святкувати річницю Перемиславської Ради, так званої “молодої гвардії” і ювілей Володимира Щербицького.

Так, кожна з тих подій десь відбулася, кожна людина пройшла свій шлях. Але як вони мають значення для нинішньої України? Давай-те гуртувати людей довкола тих правдивих цінностей, що мали чи мають вплив саме на утвердження незалежної України. Щодо Щербицького, то взагалі це викликає великий протест і обурення, тому що це людина, котра, свідомо чи несвідомо, дуже багато робила проти України. Саме слово українське йому було чуже. Пригадую вже часи Горбачова. Як Щербицький — уже на схилі кар’єри — з особливим якимось обуренням сприймав нові віяння, пробудження української демократії. І як же цинічно, без коментарів, нам нині нав’язують відзначення його річниці “на загальнодержавному рівні”!

А відновлення “радянської” символіки в Харкові? Хіба депутати тамтешньої міської ради не читали Конституції?! А де Кабінет міністрів, де Президент, як гарант Основного закону?!

СПІЛКУВАННЯ

— **Свого часу Львів теж мав схожі традиції. Були славні місця, де митці могли посидіти за кавукою чи чарчиною, поспілкуватися. Як Ви сприймаєте нинішні кав’ярні тенденції?**

— Та ж були і в Галичині такі традиції. Відомо, що Франко полюбляв пити знамениту віденську каву, мав свій столик, до якого підсиділи постійно чи однодумці, а чи поціновувачі, і ніколи не відмовлявся од бесіди. Або ж Олександр Олесь, який по двадцять годин просиджував у знаменитому “Ведмедику”. І не забував про пиво.

Прикро, що ті традиції були перервані війною і подальшою відбудовою. Атмосфера була такою, що про подібне творче вільне спілкування не можна було й мріяти. Лише десь у шістдесяті роки минулого століття поновилася і так звана традиція “водити козу”. Особливо полюбляли болгарське біле вино. Потім повернулася кавка. Спочатку “банякова”, у склянках, потім краца. Далі запанувала вона у тих химерних закладах, якщо пригадуєте: “Бурчак”, “Телевізор”, “Під Дашаком”, “Сільрада”, “Жіночі сльози”... Спілкування набувало певної клубної форми. Але ж була ще й кавка, так би мовити, суспільна. Наприклад, молоді митці дуже полюбляли потрапити на каву до Ірини Вільде, бо там було справжнє спілкування. А хіба інакше було в майстерні Якова Чайки? По-різному можна зараз його трактувати, але це була дуже непрості і своєрідна людина. З одного боку, творив “вождів” — з кепками і без кепок, з іншого — підтримував молодих малярів, був своєрідним пробивним

інструментом Спілки художників. А кавування в Емануїла Миська!

Або візьмемо унікальну творчу родину Безнісків. Вічно гнана, вічно потерпала, вічно без грошей. Але вони (Євген разом із, на жаль, уже покійною дружиною Теодозією Бриж) творили. І постійно прагнули творчого спілкування, завжди віддавали закуток у своїй малесенькій майстерні, аби пригостити того, хто завітав у гості.

Звичайно ж, під час таких кавувань піднімалися й найсерйозніші політичні питання. Якщо відверто не критичувалися, бодай починали розумітися по-інакшому.

Окремо — поговоримо коліс по письменницький клуб, який проіснував щось зо п’ять років, але залишив слід в історії. Прикро бувати на “фуршеттах”, де все зводиться до поїдання та випивання.

Після “третьої” взагалі ні з ким словом перемовитися.

— **Бідує митець...**

— На жаль, так. І все-таки творчий люд не обминає затишних куточків.

КАВА ДЛЯ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА

— **Чи є у Львові улюблені вами місця, куди б із задоволенням повели своїх друзів з дальшого чи ближчого зарубіжжя?**

— Звичайно. Спершу я б повів гостей у “Світ кави”, хоча там є одна вада. Він переважаний великою кількістю людей, та й сноби вже його облюбували. Є ще мила серця “Галка”. Порівнюючи з серединою 90-х, відзначаю значні зрушення. Єдине, що дратує, це відсутність належної атмосфери. От збоку вулиці Стефаніка є цікавий підвальчик “Під куполом”, де відтворена своєрідна атмосфера

помешкання 30-х рр. XX ст. Звичайно, є свої акценти, бо то було помешкання польської письменниці. А чи не можемо відтворити щось подібне в помешканні українського митця? Тим часом стилістика більшості наших “кнайп” витримана у псевдостаровині, і ніхто не може затримати мене більше години. Починається галас, звучить “зековська” або “распутінська” попса.

Кілька років тому прибув уперше до Львова Вацлав Гавел. Забавалося попиту кави. Зупинилися в літньому ресторанчику на проспекті Свободи, що під міськими мурами. І уявіть собі: йому приносять каву в одноразовому пластиковому “стакані”. Ще один казус, пов’язаний з чеським Президентом. У Львові супроводжувати Гавела голова тодішньої облдержадміністрації Михайло Гладій доручив мені. На дипломатичній службі в Празі неодноразово ми зустрічалися з паном Президентом, багато говорили про долю України та про перспективи розвитку. Зокрема, я постійно зауважував, що Україна — то своєрідний європейський фонтан, який ще не затих. Він серйозно переймався нашими проблемами. Взагалі, вважаю, чи не єдиний політик у світі, який є правдивим нашим симпатиком. Отож, переходимо проспект Свободи. Зупинилися біля пам’ятника Шевченку. Вацлав Гавел висловив бажання покласти квіти до підніжжя Кобзаря. Але цього протоколом чомусь не передбачили. Виручив радіожурналіст Казимир Плаксюк. За якихось дві хвилини він, на моє прохання, достав-таки букет. І Гавел залишився задоволеним.

Тому, вважаю, що саме через аромат львівської кави, львівського пива, мандрівки нашим містом (автомобілем він відмовився скористатися) ота симпатія до України ще глибше закорінилася.

Ми якимось з вами перейшли з однієї теми до іншої...

— **Чому ж? За великим рахунком, кожним словом намагаємося сягнути людської сутності, пізнати характер, що формує митця.**

— Тоді варто додати таке. Якщо ми говоримо про діалог митця з суспільством, то повинні будувати його не банально, а творчо. І обов’язково керуватися — любов’ю до людини, прихильністю. За що й вип’ємо по гальбі пива!

Тим часом за іншим кінцем столу під яблуном вже попоралася пані Наталя — дружина Романа Лубківського. Нас чекали якісь особливі домашні делікатеси. Правда, спочатку господиня бідалася, що не все вдалося. Але реальність перевершила сподівання. Обід видався славним.

А під хатою присів на колоду внук Северин. Він уже набавився з чотирилами “співмешканцями” — песиком Арчібальдом і котиком Стефіком. Сперся в задумі на старе колесо від веза. Крутиться колесо життя. І на згадку про цю не повторну мить ми вирішили сфотографувати двох Лубківських...

ПОСТАТІ

фото С. Чекаліна

«Я — ГЕНІЙ?.. ЖИВУ І НАВІТЬ НЕ ЗАДУМУЮСЬ НАД ЦИМ»

самбл, який називався “Веселі скрипки”, що й виконував ці естрадні пісні. Ми тоді були дуже популярні, а пісні “Не топчїть конвалїй” (перший український твіст), “Почекаю”, “Намалюй менї нїч”, яку, одна з перших, виконувала Софія Ротару, — стали улюбленими серед молодї.

Хоча я є композитором академічного плану, писав і пишу серйозні твори, фортепіанну музику, оркестрову, опери, кантати, симфонїї і т. ін.

— Як складалася доля українського джазмена і композитора? Ви відчували на собі чи своїй творчості політичний тиск чи суспільний дискомфорт?

— Ні. У шістдесятї цього не було. Так звана політична відлига була сприятливим часом для розвою творчостї будь-якого жанру. Мої твори звучали на всесоюзному рівні. У той час і в серйозній музицї вивчали творчїсть Стравінського та інших ранїше заборонених композиторів. Ми мали змогу вчитися на кращих зразках світового рівня.

ЖИТТЯ

— Пригадуєте найщасливіший день у життї Мирослава Скорика, композитора і Людини?

— Важко сказати. Таких було не мало. Хоча можу сказати, що щасливими були моменти мого життї, коли видатні композитори озивалися до мене з похвалою. Вдячний я Дмитру Кабалевському, який ставився до мене з особливою увагою і вважав мене своїм дуже здібним учнем. Коли я, тоді ще молодий композитор, отримав лист від Дмитра Шостаковича зі словами високої оцїнки моєї творчостї. Коли відомий диригент українського походження, який жив у Швейцарїї, Ігор Маркевич, публічно оголосив про те, що один з моїх творів він вважає кращим зразком світового рівня. Такі моменти в життї надихають неймовірно і стимулюють до творчостї, як ніщо інше. Співпраця з видатними людьми — це також стимул до щастя та росту як творчої особистостї. Робота над фільмом

“Тїні забутих предків” із Сергієм Параджановим для мене незабутня. Я написав багато музики до фільмів, до театральних вистав. Цікаво, що я написав музику до першої п’єси у постановцї Романа Віктюка “Коли зїйде місяць” (Наталї Забіли) і останньої Олександра Корнійчука “Пам’ять серця”. І це також моє щастя. (Сміється). Отакі парадоксальні повороти у моїй творчостї були.

На такі стимули, як офіційні та неофіційні нагороди, я реагую, як кожна нормальна людина, але вони ніколи не були для мене основними. Колись мене на премїю Ленїнського комсомолу висували тричі. Вчетверте я її отримав, але ні гіркоти, ні розчарування в улюбленїй справї, коли менї її ще не дали, я не відчував. Та ж історія і з нагородженням державною премїєю ім. Шевченка. Висували, спершу не давали, а потім таки дали. Депресивних станів від того, що роками її не давали, я не переживав. Я не є таким честолюбним, щоб захоплюватися зовнішніми ознаками, які дають змогу хїба що “продвинутися” у кар’єрі. Вона у мене і сама собою складалася непогано. Писав, викладав, працював. Багато працював. Я ще маю велике навантаження як викладач, педагог. У мене дуже багато студентів, п’ятдесят з них стали членами Спілки композиторів. Серед них і видатні імена сучасностї — Євген Станкович, Іван Карабиць, Олег Кива, Верещакін, Шумейко, Зубицький, Степурко, Ганна Гаврилець. Навіть ті, яких я назвав, — це свідчення мого викладацького щастя та успіху.

“МОЙСЕЙ”

— У наш час написати оперу і її реалізувати — дуже не просто. Мабуть, це був саме мій шанс, бо написав я її до візиту Папи Римського Івана Павла II. Мій щасливий шанс! Опера має шалений успіх у глядача. Цього року Львівський оперний театр відкривав нею свій сезон. Був аншлаг. Львівська опера побила фінансовий рекорд довгих років. Власне її доля, доля опери, та-

кож щаслива, бо і на гастролях в інших країнах, де побував Львівський театр за цей час, і в Україні вона йде при аншлагах. Написання опери вимагає надзвичайних зусиль композитора і той факт, що написаний мною твір слухають, — це неймовірне щастя. Опера — це жанр, який, з одного боку, має бути академічним, а з іншого — демократичним. Критика була різною, бо опера ще й той жанр, який приковує увагу різного глядача. Комуś сподобалось, а комуś і ні. І це нормально.

МУЗИКА БЕЗ КОРДОНІВ

— Я часто наголошую на тому, що щастя музиканта і композитора у тому, що музика не має кордонів. Коли вона щира і талановита, то її зрозуміють, почувуть і оцїнять люди різних національностей, яких розділяють державні кордони чи навіть просто відстань. Я дуже люблю жити і працювати в інших країнах, коли випадає така нагода. Це дає менї змогу аналізувати і не закисати у творчостї. Дає нові емоції та відчуття реальностї. Це просто щастя жити у наш час, коли можна без перешкод кудись поїхати і попрацювати з новими людьми, хоча я вже людина немолода за віком і маю завжди максимальне навантаження як митець.

ОСОБИСТЕ

— Як людина, я, мабуть, також щасливий, хоча у мене одна дочка, яка має інші здібностї. Вона скорїше художниця. Я маю троє онуків, і, мабуть, хтось із них успадкував мої здібностї. Але ще рано судити, бо вони ростуть і просто радують мене.

Розмову вела
Леся САМІЙЛЕНКО

МИСТЕЦЬКА АГЕНЦІЯ
“САМЕ ТАК” ПРОПОНУЄ

ТРАДИЦІЙНІ ПІСНІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ КИЇВЩИНИ

Записи, що ввійшли до цього альбому, були зроблені в селах Макарівського (Комарівка, Ніжиловичі, Грузьке, Козичанка — 1994 р.) та Кієво-Святошинського (с. Лука — 1997 р.) районів, котрі розташовані у межах дніпрових приток Тетерева й Ірпеня. Науковцї називають ці землі “перехідною зоною”, адже вони знаходяться на межї двох великих фізико-географічних ареалів: лісового та лісостепового. У музичному фольклорї знайдено риси, що притаманні поліській, подільській та подніпровській традиціям.

На відміну од лївобережної Київщини, етнічна історія якої не відзначається безперервністю, правобережні землі предки-землероби опановували “ізпрежди віка”. Очевидно, саме тому зуміли зберегти у своїй пам’ятї найдавніший шар фольклору — календарно-обрядовий, що нині поступово відходить у небуття. Абсолютною несподіванкою був запис колядки про створення світу (А1), що відображає космогонічні уявлення наших пращурів. У різних

варіантах вона відома в інших регіонах України. Мене вразила розповідь комарівських селянок про те, що майже до останнього десятиріччя на Макарах (так називається куток села) у “роздвянський день” (21 січня) відбувався обряд “снопа молотити”. Увечерї збирався гурт жінок та чоловіків. Вони обирали найсміливішу жінку та обв’язували її житом. Усі разом обходили двори сусідів. У хату заходили з колядкою, яку в селї співали протягом двох святкових тижнів, після чого обмолочували закиночний сніп хазяїна (Б18). По закінченні обряду господар “записував колядку” на сволоці (малював хрест), що символізувало кінець різдвяних свят. Колядників, як водиться, щедро обдаровували.

Грузьківські жінки (с. Грузьке) зуміли зберегти до наших часів пісню, що в давнину супроводжувала ритуальні дії “дівчат-чарівниць” з метою причарувати хлопців (Б2). Під час літньої експедиції 1995 р. менї пощастило побувати на весіллі (с. Лука) та на власні очі бачити, як “скривали молоду” (з молододі знімали вінок і голову покривали хусткою, що означало її остаточний перехід з дівочтва до жіноцтва). Цей весільний обряд є головним у багатьох селах правобережної Київщини, і я маю нагоду запропонувати його майже у повному вигляді (Б9).

Ряд обрядових мелодій — веснянок (А2-4), купальсько-петрівчаних (А12, А13), весільних (54, 57) засвідчують свою причетність до подільського музично-етнографічного регіону.

Пісні “на сіно” (А15) та “на жито” (А18) репрезентують поліську традицію сольного виконання, котра поступово щезає на цих землях.

Звертає на себе увагу пласт пісенної лірики.

Сподіваюсь, уважний слухач знайде для себе й інші цікаві речі.

Пропоновані записи є намаганням правдиво задокументувати традицію старожитностей, що нині зникає, поповнити музичний літопис народної культури, залишити документ межї тисячолїть.

Ганна КОРОПНИЧЕНКО,
етномузиколог

МИСТЕЦЬКА АГЕНЦІЯ “САМЕ ТАК” ПРОПОНУЄ

У щастя своя струна,
У долї своя весна,
Хай буде завжди вона
В полонї у пісень...

Переливається від серця чужа музика Володимира Івасюка. Оксана Савчук виконує цю пісню особливо задушевно і щиро, її м’який і ліричний голос, сповнений драматизму, захоплює глядача. І чарівні струни прадавніх гуцульських цимбалів Івана Кавачюка зливаються в єдину, дзвінкоголосу, щемку мелодію карпатських верховин.

Ця пісня наче про них, закоханих одне в одного, заколисаних українською музикою, замилюваних красою рідного краю і його людей.

У їхній долї воістину своя струна — Івасюкової вічності-вучої і наснажливої скрипки, бо ж саме на першому фестивалі “Червона Рута” у Чернівцях 1989-го буковинська берегиня співаних народних скарбів Оксана Савчук зустрілася з віртуозом-цимбалістом, іскрометним музиком з Гуцульщини Іваном Кавачюком. Співачка виконувала тоді “Баладу про дві скрипки” свого всесвітньо відомого земляка — композитора з містечка Кіцмань на Буковині, де також народилася, і була визнана найкращою виконавицею пісень Володимира Івасюка. Лауреатом фестивалю став також Іван Кавачюк.

У їхню долю прийшла своя весна 1990-го, коли Оксана з Іваном у Великодні свята впер-

ше разом вийшли на велику професійну сцену. І одразу ж так сподобалися, припали до душі глядачам, що люди самі називали їх найкращим і наймилішим словом “Писанка”.

Забуті старовинні народні пісні, легенди, інструментальна музика, відтворені оригінальним дуєтом, були яскравим відкриттям, відвертим пізнанням своїх пракоренів, народно-пісенних джерел.

Нині буковинську “Писанку” знають не лише в Україні, а й далеко у світах, куди “в полонї у пісень” вели їх мистецькі стежки-дороги. А тоді їхня твор-

ча багатобарвна доля починалася з “Двох перснів” В. Івасюка. Символічно і знаменно, а ще так глибинно правдиво і щиро, так одухотворено і замріяно, що, здається, ця пісня знову звучить про них — талановитих і окриплених, які несуть нам два персні своєї долї, своїх скарбів, зібраних поміж людей

ДУЕТ «ПИСАНКА»

та сплетених зі срібних голосів, джерельних мелодій і щирих помислів.

Через роки пісні у виконанні “Писанки” наспівують у Канаді, США, Греції, Італії, Франції, Австрії, Німеччині, Чехії, Словаччині, Угорщині, Румунії, Польщі... Десятки перемог на престижних конкурсах і фестивалях, високе визнання в Україні — їм присвоєно почесне звання заслужених артистів України.

“Писанку” люблять і запрошують всюди, неповторний дуєт своєю творчістю щоразу приносить людям нові безцінні духовні народні перлини, від-

творюючи їх бережно й оновлюючи у кращих традиціях українського мелосу.

Даруючи вам, любі друзі, цю збірку незабутніх мелодій В. Івасюка, митці з Буковини щиро вірять, що рідна пісня і музика, дух нашого народу — неперемітні і завжди будуть поміж нас.

Микола ШКРІБЛЯК,
член Національної спілки журналістів України

ОБЕРЕГИ

Моє захоплення прислів'ями та приказками почалося, коли я ще навчалася в старших класах школи. Знайшовши якось на батьковому письмовому столі книжку "Крылатые латинские изречения", була вражена лаконізмом та місткістю латинських висловів. Вивчивши з десяток мовних перлин Стародавнього Риму, любила похизуватися ними перед друзями, іноді перекручуючи переклад прислів'я так, як було мені зручно для дискусії (адже все одно мало хто міг мене виправити!). Особливо полюбився мені вираз **"Bis dat, qui cito dat"**, що означає: "Вдвічі дає той, хто дає швидко".

Пам'ятаю, вже коли стала старшою, якщо хотіла комусь підняти настрій та підбадьорити, приказувала бабусині: **"Гарні зуби, що кисіль їдять"**. А коли почала працювати стандартизатором в Інституті газу НАН України, мені полюбилися японські стандарти ISO серії 9 000. Оце так японці! Для того, щоб показати якість товару, вони перевіряють усі стадії його виробництва, починаючи з проектування (чи має конструктор, який проектує виріб, мотивацію до сумлінної праці, тобто, гарну зарплату, чи зручне його робоче місце, чи забезпечений він нормативно-конструкторською документацією та олівцями тощо) і закінчуючи вхідним контролем якості матеріалів та виробовуваннями. Тут і спало на думку наше українське: **"Видно пана по халлях"**, яке, на мою думку, описувало одним реченням усі оті стадії перевірки якості.

Поступово ввійшли в наше життя вирази "кодунання", "екстрасенс", "біополе" та інші, тоді й згадався бабусин вислів: **"Здоровенька зноси та на краще зароби!"**. Ось вам і кодунання речі та людини на здоров'я, покращання добробуту та взагалі на прогрес.

Давно пішла з життя моя бабуся, і вирішили ми з мамою якось зібрати бабусині прислів'я. Взяли аркуш паперу та поступово й записали те, що змогли пригадати. І назбиралося тих бабусиних

висловів десь аж близько 50, це вже була колекція!

Кілька слів про мою світлої пам'яті бабусю, Софію Микитівну Панасюк. Народилася вона 1898 р. у містечку Літин Вінницької області у великій родині. Батько бабусі був відомим на всю округу бондарем, а матуся працювала коло землі і народила та виросила 13 душ дітей, з яких 12 були хлопцями, а дівчинка тільки одна, молодшенька, моя бабуся. У родині говорили українською, хоча знала прабабуся і польську та єврейську (їдиш) мови. Цікаво, що по-російськи прабабця не знала, отже, й серед бабусиних приказок немає

ситуації. Дуже симпатичними для мене через захоплення прислів'ями стали американські президенти, адже в кожному своєму виступі перед українським народом вони неодмінно вживали 2—3 наших прислів'я або літературних афоризми.

Ну, а колекціонери, то народ завзятий, їм весь час мало, прагнуть відшукати ще щось! Де було знайти мені нових прислів'їв, таких, що в книжці немає? Питала вчителів, навіть директорці однієї з київських шкіл пропонувала провести конкурс прислів'їв... Не почули. Тоді, згадавши чудовий вислів **"Свій до свого по своє"**, — звернулася до

БАБУСИНІ ПРИСЛІВ'Я

жодної російської.

Бабуся Соня була дуже лагідна жінка, допомагала, кому могла (розповідала, як у їхньому погребі переховувались єврейські родини під час погромів). Прислів'я бабусі носили не декларативний, а скоріше споглядальний та філософський характер: **"Який їхав, таку здибав"**, **"Гарна дівка, як засватана"**. Були серед скарбів бабусі польські прислів'я **"Зярно до зярна, бензі мярно"** та **"За єдним пршисядом"**, зустрічалися і єврейські словця.

Так і вийшло якось непомітно, що, дякуючи бабусиній спадщині, я почала збирати прислів'я, прислуховуватися до них, запам'ятовувати, аналізувати та розгадувати. По прислів'ях, що вживаються в родині, можна дізнатися, де жили люди, якого вони роду, їхні моральні настанови, з чого вони кепкували, що бажали друзям, як ставилися до самих себе та до світу.

Слід зазначити, що прислів'я дуже вибагливі, їх не вивчивши по книзі, вони запам'ятовуються разом із ситуацією, коли їх вживають. От казала моя бабуся, коли приходив хтось, кого перед тим згадали у розмові: **"Прововка помовка, а він уже в хаті!"** Так і я повторюю те саме в подібній

школи, яку створив для дітей у селі Кручик Василь Назарович Каразін, мій прапрапрадід. Школі тій виповнюється нині 195-й рік, і вона жодного року не закривалася.

Директорка школи, Тетяна Миколаївна Костиря, яка любить свою працю не на словах, з радістю погодилася провести конкурс дитячих робіт, який і присвятили 195-й річниці школи.

За два місяці ми одержали пакунок з десятима роботами. Яка це була радість! Діти оформили свої роботи власними малюнками й аплікаціями. І чого там тільки не було! Прислів'їв самих було 189, з яких 160 таких, що не повторювалися. Найменша учасниця, Тарасенко Олена, навчається в 3 класі.

У роботах, поданих на конкурс, діти описали свої родини, намалювали родоводи. Олена Тарасенко намалювала свій родовід до 5 коліна, вказавши прізвища, імена та по батькові всіх родичів. Вона також надіслала нам прикмети календарного року селянина, які вона почула від тата. Сергій Чайка розповів про те, як його бабусю вміло розповідала казки.

Тарасенко Ірина надіслала фото найстарішої в селі хати, у якій жили ще її прадідусь із сім'єю, розповіла про те, як готу-

вала борщ її бабуся Василина (такий, що "мало хто вмів так готувати"). Розповіла Ірочка також про її бабусю Любов Опанасівну, яку "до себе не підпускала корова, а поросята боялися", і котра лікувала нежить, підпалюючи у коту хутро на хвості та вдихаючи запах смалятини.

Завдяки конкурсів моя колекція збагатилася чудовими приказками, вони стали моїми рідними. Ці шедеври тепер вживає вся наша родина. Вранці ми їмо кашу, про яку говоримо: **"Вівсяна каша хвалилася, що з маслом народилася"** (надіслала О. Тарасенко).

Приказка **"Як прийде туга — пізнаєш друга"**, що її надіслала Наталя Саєнко, згадалася мені в тяжку хвилину і допомогла вистояти, не втратити гідності, адже якщо в скрутний час не підтримав той, на кого сподівалася, значить, це не друг і марно на нього навіть обржатися та витратити час. Зате той, хто допоміг — того тобі Господь послав з великої милості, як справжнього друга. Відповідали моїй ситуації також такі вислови: **"Близький сусід краще від далекого брата"** (Н. Саєнко), **"По дочці і зять синий, а по невістці і мишчужий"** (Н. Саєнко), **"Чия хата не горить, того серце не болить"** (М. Засядько).

Багато прислів'їв було про роботу: **"Без труда нема плода"**, **"Тяжко тому жити, хто не хоче робити"** (Т. Черненко), **"Діло майстра величає"**, **"Бджола мала, а й та працює"** (С. Чайка). **"Відстанеш годину, не доженеш родину"**, **"Вчорашнього дня стома кіними не доженеш"**, **"Хвалилася кобила, що вози горшків побила"** (І. Тарасенко), **"Така робота — ні в тин, ні в ворота"** (А. Роговий), **"Тяж-**

ко тому жити, хто не хоче робити", **"Щира праця гори верне"** (О. Тарасенко), **"Ледачому бути — кури загребуть"** (А. Роговий).

А от як сказано про маму: **"Мами не купиш, не заслужиш"** (О. Тарасенко), **"Нема такого крму, щоб купити маму"** (А. Роговий).

Цікаве спостереження за внутрішнім станом людини надіслала Степаненко Тетяна: **"Дурному весело й самому"**.

А це для неспівливих, таких, що вагаються: **"Кинь правду в калюжу — вона чиста буде!"**, **"Робиш добро — не кайся, робиш зло — зла й сподівайся!"** (Т. Степаненко), **"Боязливому по вуха, а сміливому по коліна"** (С. Чайка). Ось прислів'я, пов'язані з віниками та мітлами, їх навела у своїй роботі Тарасенко Олена: **"Меле язиком, як стара баба помелом"** та **"Язиком плести — не хату мести"**.

Різні люди описані в прислів'ях, іноді такі несхожі, що **"Ні рак, ні жаба"**, а іноді навпаки, схожі, **"Як свиня на їжака, тільки шерсть не така"** (М. Засядько).

А тепер, користуючись нагодою, хочу через газету звернутися до кручанських дітей: "Дорогі учасники конкурсу! Дякую вам і вашим родинам за чудові прислів'я, які ви зібрали і, сподіваюся, збережете й передасте своїм дітям. Надіюся, що ці влучні вислови з дитинства прикрасять ваше життя та стануть вам справжніми оберегами. А можливо, хтось із вас теж стане збирати прислів'я, тоді удачі вам, колеги! Ваші роботи я передаю в шкільний музей В. Н. Каразіна. Нехай вони стануть початком у відродженні культури нашої мови і добрих взаємин між людьми."

ЗАПОВІТІ МАТЕРІ ТЕРЕЗИ

Люди нерозважливі, непогічні та самолюбиві. Незважаючи на те — люби їх! Коли роби́тимеш щось для них — люди оскаржуватимуть, що в тебе егоїстичні мотиви. Незважаючи на те — роби добро!

Досягнувши великих успіхів, збудуєш фальшивих друзів та правдивих ворогів. Незважаючи на те — прагни до визначеної мети!

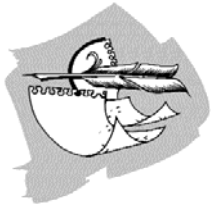
Добро, яке ти зробиш сьогодні, піде в забуття завтра. Незважаючи на те — будь чесним та щирим!

Те, що тобі довелося збудувати впродовж багатьох років, може бути зруйноване за одну ніч. Незважаючи на те — будуй!

Люди, справді стражденні, можуть поставитися до твоєї допомоги вороже. Незважаючи на те — допомагай їм!

Віддавай світові все найкраще, що тільки маєш. Будь готовий, що за це тебе переслідуватимуть.

У будь-якому разі дай світові все найкраще, що тільки можеш дати!

Далекого 1961 року відомим тепер українським поетом Василем Симоненком було написано кількадесят віршованих творів, що стали класичною нашою спадщиною в царині красного письменства. Це, зокрема, такі, як "Чую, земле, твоє дихання", "Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з рідною хатою", "Варвари", "Прокляття", "Береги в снігу занімілі", "Дотліває холод мій у ватрі", "Моралісти нас довго вчили", цикл творів "Тиша і грім", низка епітафій "Мандрівка по цвинтарю", поема "Червоні конвалії", поема для дітей "Цар Плаксіс та Лоскотон", також чимало ліричних шедеврів про кохання, та де-що інше.

У грудні 1961 він написав кілька творів і серед них 14-го "Скільки в тебе очей..." і 26-го "Україно, п'ю твої зіниці".

Щодо цього останнього вірша, то у, можна сказати, поважному київському видавництві "Наукова думка" у книжці "Ти знаєш, що ти — людина" (упорядник В. А. Гончаренко, наклад 10 тисяч примірників), що вийшла нинішнього року, на сторінці 97 стоїть дата під цим віршем 26.12.1961, а на сторінці 138 під тим-таки твором, лише з назвою "Задивляюся у твої зіниці", дата — 1962. Книжка, очевидно, мала вийти найповніша — це помітно неозброєним оком з перших сторінок, а вийшла лише з претензіями на найповніше видання творів. Немає в ній ні прози, ні публіцистики, ні критичних заміток, ні листів, ні, тим паче, щоденника. Та й примітки, хай вибачать видавці, примітивні.

Можливо, це просто недогляд чи неувважність видавців, хоча для деяких читачів, мабуть, це не має суттєвого значення, для більшості це байдуже, але на істориків літератури подібне просто справляє прикре враження. Особливо, якщо йдеться про життя поета і його творчість. Адже нині вже написані та оприлюднені на шпальтах часописів спогади знайомих, колег, очевидців про те, що Василя Симоненка було в Черкасах жорстоко побито й це стало, ймовірно, причиною його ранньої смерті у 28-літньому віці у грудні 1963 року. Подейкують, за злочинною змовою тодішніх місцевих владців, а може, була і вказівка з центру. А хто ж про це скаже...? Лише тогочасні свідки... Вони ж не вороги собі...

Підтвердження цьому — самі поетові твори, рядки з поезій того часу, уривки зі спогадів, поетових листів і щоденникових записів.

Згадаймо хоча б отакі віршовані рядки із "Монолог маленького привида" ("Кипатий барометр"): "Моє життя потрошене, мов жито, Ціпами божевілля і злоби", "І кров моя червоно цебеніла У банку із рожевої руки", "І чорна ніч звелась в очах у мене", "Моїм убивцям у голодні вени Влили мою дитинно-чисту кров", "Розтоптаний жорстокістю нікчем". Це помста правдоборцєві за його відстоювання українських інтересів, а на той час за подібне "нагороджували" тортюрами і знущанням, в'язницями і засланням.

Автор закликає в образі малого привида до боротьби з катами. Це не просто кати, а одвічний і підступний ворог, це "відгодована злість, і хитрість, і закута в броню брехня", це вузьколобі й куцоногі, які правлять світом. Хоч, як пише поет, у нього немає

«ОДІЙДІТЕ, НЕДРУГИ ЛУКАВІ... ДРУЗІ, ЗАЧЕКАЙТЕ НА ПУТІ»

страху за плечима, він з докором дивиться на світ і закликає спопеляти байдужі серця, а сліпоту й холопство проклясти. І хоча авторова печаль не має межі, він закликає нас "у відчаї не гнутися, А вибухати, як нові сонця!"

І він вибухає, бореться словом правди і свого синівського обов'язку перед Україною, перед рідною матір'ю. Якими б не були матері, які нас породили, ми їх не вибираємо, ми лише завдячуємо їм своєю появою на світ. Інша річ, які ми вдячні сини і дочки. І рідній землі також.

*Можна вибрать друга і по
духу брата,
Та не можна рідну матір
вибирати.*

Бо то вже буде чужа мати, як і чужа, не рідна Батьківщина. Це не вибирається. Це дано вищим смислом Природи. І від неї нікуди не дінешся. Хіба, відцуравшись рідної матері чи Батьківщини, станеш злочинцем, бандюгою. Прикладів більше, ніж удосталь.

Всі ці роздуми пов'язані у Василя Симоненка з майбутнім: "Щоб квітував на диво всього світу Козацький геніальний родовід!" Хоч:

*Ми винуваті, що міліють рі-
ки
І лисинами світять береги.
Що десь духовні лупляться
калі-*

*ки
І виростають ваші вороги.
Тут на думку спливають ряд-
ки великого поета Олександра
Олеса, написані ним у 1909 році:
Ми останні вже весла лама-
ли
І далекі були береги...*

*А над нами мушкети блищали,
І сміялися з нас вороги.*

Протягом століть та і в нинішні, здавалось би, вільніші часи щодо висловлення власних свободлюбивих думок, над Українським (в Основному Законі з великої літери — прим. М. В.) народом не просто сміялися, а його нищили фізично й духовно будь-якими засобами. Війни і голодомори, терори і переслідування, звичайнісінькі вбивства і постійні здирства, винищення і вигнання тощо — все це та багато іншого застосовувалося і випробовувалося на нас, українцях. Здається, у світі немає такого іншого народу, як наш, котрий витерпів стільки страждань і мук, горя і лиха.

*Уже народ — одна суцільна
рана,*

*Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсувана петля.*

("Пророцтво 17-го року")

Та завжди є застереження, все стверджується через "але":

*Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили...*

Згадуються мені часи закриття літературної студії, точніше, обласного літературного об'єднання імені Василя Симоненка в Черкасах 1972 року.

Для нас, молодих тоді літстудійців, хоча й не всіх — це добре відомо, його ім'я було мало не святом. Літстудійці збиралися на другому поверсі бібліотеки в редакції газети "Молодь Черкащини". Там висів праворуч на стіні портрет поета в рушнику, були книжки, лежали підшивки різноманітних газет. Ми читали кла-

сичні, модернові й свої твори, обговорювали їх у міру свого розуміння й освіти, читали власноруч підготовлені лекції з історії рідного краю, країни, розбирали, аналізували літературні течії, їхні школи чи то в Україні, чи в світі, намагаючись застосовувати тодішні критичні праці зі світової й вітчизняної філософії, філології, літературознавства тощо. Це була, принаймні для мене особисто, велика школа не лише літературознавства, історії чи філософії, а й школа життя...

Пересвідчився: багато добрих, освічених, щирих і працьовитих людей живе і творить як у цьому наддніпрянському місті, так і по всій Україні. Розумні й гарні бібліотекарки, дотепні художники, з широким світоглядом архітектори, веселуні-журналісти, тодішні початківці й "почарківці" поети, прості звичайнісінькі люди давали читати заборонені на той час рукописи, книжки, окремі вірші й щоденникові записи Василя Симоненка, різноманітні народознавчі, літературознавчі, філософські, історичні праці. Хто підтримував морально, порадою, втишенням заспокійливим словом... Усім нині і завжди буду я вдячний...

І от навесні, в одну з літературних п'ятниць нас просто не допустили в приміщення черкаської "молодіжки". Спочатку говорили, що, буцімто, десь немає

тися, одурені, можливо, прозріють, і "одійде в морок підле і лукаве", "пощезнуть всі перевертні й прибуду і орди завойовників-заброд". Хочеться дуже вірити в це пророцтво великого поета.

Пригадуються його вірші й думки про "цвинтар розстріляних ілюзій", "мільярди вір заритих у чорнозем", "міста-ренегати", поетових колег, ровесників, нині відомих людей у політиці і в літературі.

У щоденнику за місяць до відходу у вічність пише, що в Черкасах він став ще самотнішим, що ті, на кого він сподівався, "виявився звичайнісіньким флюгером", стали користюльцями... А скільки їх ("Нікчемна, продажна челядь, Банда кривляк для втіх..."), лакуз і холуїв ще тепер, разом із шовіністами, намагаються донизити наш народ і Україну?!

*Вони прийшли не тільки за
добром,
Прийшли забрати ім'я твоє,
мову.*

*Пустити твого сина
байстрюком.
З гнобителем не житимеш
у згоді:*

*Йому "панять", тобі тягну-
ти*

віз.

("Курдському братові")
Василь Симоненко не зламався. Він дивився прямо правді в очі. І боровся до загибелі. І запівав це нам, якщо для нас нині суцільно він щось та означає.

*Не заколисує ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за
девіз,*

*Як упаде в роззявлену моги-
лу*

*Останній на планеті
шовініст.*

Для нього, в його думках і творчості понад усе була Україна. Він щогодини, щомиті бився з чортами ("Ходить їх до біса на землі"). Задля України він жив. Окрім неї для нього не існувало авторитетів, нікого, особливо ж держав-монстрів:

*Хай мовчать Америки й Ро-
сії,*

Коли я з тобою говорю.

Мається на увазі США, що на захоплених землях знищеного тубільного населення ("Жиріє з крові змучених народів") сьогодні, під приводом пошуку терористів, бомбить вже іншу державу, при цьому там руйнується все, гинуть невинні люди. І Московщина. Історія завоювань нею інших земель і народів відома. Хоч є в нього і такі студентські вірші як "Завжди ми, Росіє, з тобою", але є й "Брама", де "Сотні літ наруга і тортури Мертвих повертають у гробах...", а сторожа (вже не при мечях) Нову жертву киде під мури З тряпкою брудною на очах, є й твір "47-й рік" про голод, "Українська мелодія".

Ось тому пише він у поезії "Де зараз ви, кати мого народу?", щоб "кати осатанілі" не забували ніде, що:

*Народ мій є! В його гарячих
ж и -*

лах

Козацька кров пульсує і гуде!

Будучи літературним консультантом, редактором видавництва "Молодь", працюючи над виданням книжки Василя Симоненка "Лебеді материнства", цю строфу, що починається словами "Ради тебе перли в душу сію, Ра-
ди тебе мислю і творю" не вдало-

ЗНАЙОМСТВО

“Романсеро про ніжну королеву” — таку-от ліричну назву отримав новий альбом МАНДРІВ — київської формації, яка сповідує урбаністичний фолк-рок і дуже активно розширює коло своїх прихильників. На теплій традиційно-пивній вечірці, присвяченій виходу CD, невимушено “тусувалися” Юрій Покальчук, Тарас Чубай, Олег Скрипка та інші, вельми “знакові”, персони. Усе дійство відбувалось у київському блюз-клубі “Баді Гай” і було організоване рекорд-компанією “Караван CD”, яка, власне, і видала “Романсеро...” на всіх можливих носіях.

Чи знаєте ви Гоголя? Що не кажіть, але зв’язок — дивовижний і ментальний — поміж Миргородом, Диканькою, київським Подолом кінця XX століття таки існує. М’яка, але драйвова подача пісень-історій, пісень-сентенцій така ж ненав’язливо добра, як і гоголівська проза. Фома — дуже милий, шляхетний хлопець, справжній герой київського андеграунду. МАНДРИ — нова група, появу якої зафіксовано у холодному грудні 97-го у київському кіноклубі. І дуже скоро досвідчена тусовка нацепила МАНДРАМ ярлик епігонів. Але ж наявність колоритного акордеона у складі групи не є виключно правом Олега Скрипки. Що до Фоми, то вперше він з’явився на рок-фестивалі “Йолки-Палки-90”. З хорошими піснями. Деякий час існувала — тобто робила записи і концертувала його група ДЕНЬ ПОМИРАЄ РАНО. На відміну од попередніх спроб, МАНДРИ мають надійну базу продюсерської агенції “Астероїд”, доволі часу для репетицій і професійну студію звукозапису. Отже, разом із Фомою мандрують молоді і здібні дітячі київського андеграунду. Це — Леонід Белей, якого вважають найкращим акордео-ністом. Басист Сергій Черодаєв має чималий досвід студійної роботи з Романом

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ ГОГО-

Суржею, Ані Лорак, Наталю Сумською, Сергієм Круценком. МАНДРИ — це не типовий андеграунд. Нічого екстремального, ніякої агресії. Вони “беруть” іншим. Ритмічно-магічний фундамент у групі створюють Андрій Занько та дуже відомий перкусист Салман Салманов — той самий, який працював у групах РУТЕНІЯ, ВІЙ, ЗАРАТУСТРА. Нині він вплітає своє таємниче екзотичне мереживо звуків у тканину пісень Фоми. У групі МАНДРИ є двоє мультиінструменталістів: Леонід Белей грає на клавішних, акордеоні, на гітарах; Андрій Занько, окрім барабанної кухні, добре володіє цимбалами й піаніно.

У хлопців цієї команди — маса креативної енергії, а це означає, що вони не обмежуються рамками вже знайденого стилю. Певно, що наступна програма й альбом будуть іншими, з жорсткішим звуком. Візиткою цієї роботи стане пісня “Криві дзеркала” — про лю-

дину в пеклі мегаполіса. Але за духом — це все одно будуть МАНДРИ. Які тільки розпочали далекі подорожі.

СВІТ ПРО УКРАЇНУ І МАНДРИ

Восени 2001 року Фома вже розглядав новенький сяючий диск і радів, як дитина: відома французька аудіокомпанія “Virgin france” видала CD-збірку “Rock ukrainien” із записами п’яти наших рок-команд — ВВ, МАНДРИ, ОКЕАН ЕЛЬЗИ, МЕРТВІЙ ПІВЕНЬ, ПЛАЧ ЄРЕМІЇ. Диск і насправді дуже гарний: вкладка-буклет вміщує тексти всіх пісень українською й французькою мовами, підбір треків і якість звучання — усе супер. До того ж це перша за останні роки музична збірка з СНД, яка вийшла в Західній Європі. У найближчий час відбуватиметься її офіційна презентація в Парижі та в країнах, де є представництва “Virgin france”. За словами Фоми, аудіофірма вельми рада з того, як розходиться рок-

збірка — адже промокампанія диску була мінімальною. Отже, чи можемо ми казати про прорив нашої музики на західний ринок? Схоже на те. Справа в тому, що диск “Український рок” — не благодійність, а пристойний комерційний продукт, зроблений за всіма канонами західного шоу-бізнесу, який буде витримувати жорстоку конкуренцію. До речі, в паризьких магазинах “Rock ukrainien” красується разом з останнім альбомом Ю-ТУ, що саме по собі показово. У травні вони виступили на фестивалі “Україна” в місті-герої Лондоні разом зі СКРЯБІНИМ, НІЧЛАВОЮ, Ані Лорак та новою київською формацією ЧІПІ НЕТ. Однак для того, щоб розібратися, в якому насправді “пункті” мандрувань знаходяться сьогодні МАНДРИ, нам потрібно повернутися назад. 2001 рік для музикантів був справді епохальним за кількістю кардинальних змін. Насамперед вони припинили ділові стосунки зі

студією “Астероїд”, яка продюсувала групу і де були записані два альбоми. Вільні хліби спочатку виявилися з гірким присмаком, та вони не відступили од принципів незалежного існування, і доля не забарила з подарунками. Перший — великий концертний тур у Польщі, професійно організований Петром Тимою. Найбільше Фома вразило те, що юні фани прибігали до нього за автографом із власноруч зробленими й розмальованими дисками та касетами МАНДРІВ. Усе це зворушило його до сліз. Скінчилося все тим, що музиканти просто обмінювали свої справжні диски на піратські. Такий ось парадокс.

Другий — перша поїздка Фоми до Лондона, на запрошення Андрія Жовнірука, президента фестивалю “Україна”. Ось як згадує про це

рі”. Театр був повний, а тим часом квитки коштували по 25 фунтів — стільки ж в Англії коштують квитки на концерти Стінга чи Елтона Джона. Скажу по правді: перед своїм виходом дуже хвилювався, адже я був єдиним з артистів, хто сам собі акомпанував на акустичній гітарі. Заспокоївся тільки після того, коли почув оплески. На біс викликали тричі...”

Мені здається, що Фома не виправдав би назви своєї групи, коли б разом з усіма сів у літак і повернувся в Київ. Після вдалого інсценування запізнення в аеропорт він ще три доби досліджував Лондон, заглядаючи до всіх його загадково-таємничих куточків.

І нарешті — третій подарунок долі — пропозиція-контракт молодого та досить амбіційної аудіокомпанії “РГ-мюзік”, яка вже видала нові альбоми Ані Лорак і ВВ. Найсвіжіший реліз МАНДРІВ має назву “Легенда про Іванка та Одарку”. Фома вважає, що нова робота групи стане одкровенням — для них самих у першу чергу. Уперше їм вдалося синтезувати український мелос, балканські мелодії і орієнтальні мотиви. Подібні суміші у світі називаються “волд мюзік”, інакше кажучи, світова чи поліетнічна музика. У перервах між гастролями і студією МАНДРИ зняли й запустили в ефір кліп в естетичі 70-х на одну з кращих своїх балад — “Дочка мельника”, а потім — перший в історії МАНДРІВ анімаційний відеокліп на пісню “Ори-

Олександр ЄВТУШЕНКО

РЕФЛЕКСІЇ

Свідомо перефразовую класика, бо темою роздумів є політичні події, які, мов передвісник передбачуваної і прогнозованої стихії, потрясли Україну.

16-го вересня опозиція, всупереч рішення суду Шевченківського району столиці, як відомо, привела свій електорат на Європейську площу, де мерія охоче дозволяє щоквартальні концерти. Хліб і видовища в усі часи та для всіх народів були доступними і бажаними. Українські сучасні шанувальники історії добре це затьмили. Отож топтання по історичній спадщині стало для них звичним явищем.

Зрозуміло, що антипрезидентське повстання — це не концерт і його учасники навряд чи є шанувальниками талантів зірок естради. Левова частина учасників мітингу вийшла на вулицю боротися за хліб, а для пев-

НА МАЙДАНІ, ДЕ КОНЦЕРТИ...

ної частини участь у демонстрації була тільки черговою спрагою до видовищ.

Ще до початку мітингу атмосфера напруженості була розряджена голосами Тараса Петриненка і Тетяни Горобець, які співали свою “Україну”. З радіоточок, звичайно, але за згодою артистів. Скажу чесно, я не сподівалася в колонах маніфестантів зустріти хоча б когось з артистів, але, як з’ясувалося, вони там були і навіть автографи роздавали. (Не бачила, але чула про це від знайомих). Та й провідні концертні агенції, тобто революційна “Червона рута” і все її довкілля й відгалуження не встояли перед спокусою з’явитися на всенародному зібранні. Віталися всі, як на

свята, спілкувалися, мов рідні. Не даремно ж кажуть, що демократи об’єднуються перед розстрілом.

Думаю, артисти вже давно демонструють свою солідарність. Зверніть увагу на склад хорів та рекламних ансамблів, які виконують сучасні історичні гімни, та на підбір учасників концертів, які збирають удвічі більше бажаних топтатися чи й розтоптати “історичну спадщину”... Чомусь думається про Китай, коли згадуєш рішення Шевченківського районного суду, який, мабуть, уповноважив мера столиці стати посміховищем на всю Україну.

Гуляла з народом
Леся САМІЛЕНКО

ДОБРЕ ДІЛО ВСІМ МИРОМ

«ДНІ ДИТИНСТВА — РЯТУВАЛЬНЕ КОЛО...»

“Участь у соціальному проєкті “Дні дитинства” — справжнє рятувальне коло для тих, хто починає працювати, тих, хто шукає шляхи виходу з кризи”, — переконаний президент СПУ (Спілки перукарів України) Олексій Антонюк, автор ідеї створення соціального проєкту “Дні дитинства”.

Головний позитивний маркетинговий аспект для підприємств-учасників — це можливість продемонструвати рівень та якість послуг своїм майбутнім клієнтам. Нагадаємо, що цього року вже не вперше громадське об’єднання в інтересах дітей “Всім миром” і Всеукраїнська спілка перукарів України разом із партнерами Всеукраїнського соціального проєкту “Дні дитинства” фармакологічною компанією “Гласко Сміт Кляйн” провели благодійну акцію. За даними організаторів, у заходах взяли участь 2027 перукарських салонів, що обслужили понад 60 тисяч дітей, зекономивши їх сім’ям щонайменше 243 тис. грн. Окрім того, до перукарів приєдналися пральні та хімчистки, шкільні базари, підприємства

громадського харчування, торгівлі, підприємства транспорту, медичні заклади. А об’єднало всіх цих людей, що брали участь в акції, єдине бажання — влаштувати дітям свято.

За інформацією прес-служби СПУ —
Л.С.

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редакторія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ючук.
Комп’ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.